

A kövér nő élete kinlódás!

Kigunyolják, kikacagják, örökös tréfa tárgya! Minden ember utánafordul, nem tud ellonkódni, vendéglőben, kávéházban két széklet kínál nekik. Egyszerű élet módját nem zavaró kúra segítségével igen rövid időn belül karcsúvá lesz a legkövér nő vagy férfi. Csak 1 doboz Maigrin használjon és meglepi környezetét. — Egy kúrához való doboz **MAIGRIN** ára K. 6.—. Készíti Palmier G. m. b. H. Berlin. Főraktár: Török József gyógyszerára, Budapest, Király-utca 12.

Országos Hangjegykölcsönző Intézet

Budapest, IV. ker., Sütő-utca 2. szám, félemelet. (Deák-tér mellett.)

Hangjegykölcsönzőnk felbőli a komoly és könnyebb zene-fajokat, melyek az újdonságokkal folyton kiegészítettek.

Előfizetés: 3 óra 15— K., 6 óra 28— K., 12 óra 52— K.

Az előfizetés beérkezéssel megküldjük kimerítő jegyzékünket. Biztosíték 10 K, mely az előfizetés megszűnésekor visszaadatik.

Folyton Újdonságok.

Országos Hangjegykölcsönző Intézet
Budapest, IV., Sütő-utca 2. félem. (Deák-tér mellett.)

Új könyvek

A Franklin-Társulat kiadásai:

Kultúra és Tudomány
új kötete

Geréb József:

A római kultúra legjelentősebb vonásai

Ára kötve 2 korona 80 fillér.

Olcso Könyvtár

Alapította Gyulai Pál, szerkeszti Heinrich Gusztáv
1867—1869.

Tolsztoj Leó:

Szergij atya

Fordította Trócsányi Zoltán.

Ára 90 fillér.

A Magyar Jogászegylet Könyvkiadó Vállalata
VIII. évfolyam. (1917.) I. kötet

Almási Antal dr.:

A háború hatása a magánjogra

Ára 7 korona.

Polgári életpályák

Tanácsadó rokkant tiszték számára

Írták többen

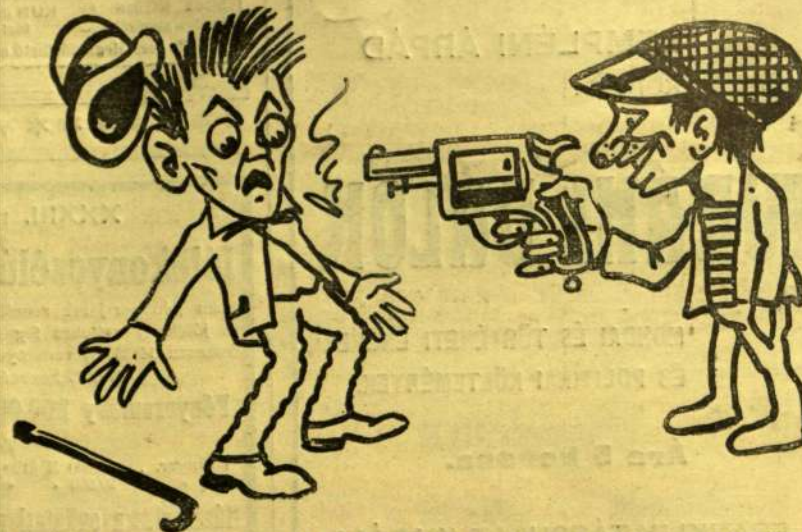
Előszóval ellátta Jankovich Béla dr.

Ára 3 korona.

Kaphatók:

LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál
Budapest, VI., Andrassy-út 21. sz. és minden könyvkereskedésben.

Eltalálta!

Bármely hanglemez újdonság hat darab használt gramofonlemez ellenében kapható, minden ráfizetés nélkül, a meddig az anyaghiány tart

WÁGNER

«HANGSZER-KIRÁLY»-NÁL.

a világhírű «Favorit» hanglemez- és beszélőgépgyár főraktárába

Budapest, VIII., József-körút 15. sz.

☎ Telefon. ☎

Fiókküzet: IX., Ráday-utca 18. sz.

Hangszer- és lemezárjegyzék 30 filléres bélyeg ellenében. — Beszélőgépek 150 koronától 1000 koronáig. — Vigyázzon a «Wagner» névre és a 15-ös számra, hogy máshoz be ne tévedjen!

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten (IV., Egyetem-utca 4.)

MEGJELENT

A VILÁGHÁBORU

Vezérfonal iskolai tanításokhoz és tájékoztató a nagyközönség számára.

A Magyar Paedagogiai Társaság megbízásából szerkesztette

dr. IMRE SÁNDOR

az állami polgárisok tanítóképzőintézet tanára, egyetemi magántanár.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter támogatásával.

Nagy 8-ad rétt, 248 lap.

Ára 8 korona.

E kötet Angyal Dávid egyetemi tanár, Balany György főgimn. tanár, Kemény Ferenc reálisk. igazgató, Lítke Aurél pedag. tanár, Márki Sándor egyetemi tanár, Pilch Jenő honvédelmi tanács. Rácz Gyula a f. v. Statisztikai Hivatal titkára és a szerkesztő tollából a következő kérdésekről nyújt összefoglalást: a háború világtörténelmi előzményei, a hadi események (számos ábrával), az ország belső története a háború alatt, a hadviselő államok földrajza, a háború és a gazdasági élet, a köznevelődés, a társadalmi morálmak, a közegészségügy és a háború, a közérkölciség és a háború, elmélkedések a jövőről; befejezésül: szempontok a háborús kérdések iskolai feldolgozására.

Kapható:

Lampel R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál
Budapest, VI., Andrassy-út 21. és minden könyvkereskedésben.

VASÁRNAPI UJSÁG

43. SZ. 1917. (64. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, OKTÓBER 28.

Szerkesztési iroda: IV. Vármegy-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyen szám
Ára 60 fillér.

Előfizetési
feltételek:

Egészévre — 30. — korona.
Félévre — 18. — korona.
Negyedévre — 7.50 korona.

A «Világkronika»-val
negyedévenként 1 koronával
több.

Külföldi előfizetéseket a postai meg-
határozott viteldij is eszolandó.

AZ ÁLLAMTITKÁR GRÓF FÜRSTENBERG BUDAPESTI NÉMET FŐKONZULLAL A PÉNZÜGYMINISZTERIUMBA MEGY.

KÜHLMANN NÉMET KÜLÜGYI ÁLLAMTITKÁR BUDAPESTEN. — Jolly Gyula felvétel.

AZ AMAZONKIRÁLYNŐ.

REGÉNY. — IRTA PEKÁR GYULA.

(Folytatás.)

XII.

ADONIS HALÁLA.

Holdak jöttek és holdak mentek... Az akroni berek szent mandolafája búsan hullatta leveleit, dereka nyögve resecgett s fázó, csupasz gallykarjai, melyek egykor a phryg királyleányt ölelték, árvaülten esőrefttek, himbálóztak a fogadalmi koronák a szélben. Fiát, a szép, ifjú Adonist gyászolta a szent fa s az amazonok véle sirtak, — panaszos énekek elvesző, messzeséges ekhókkal borongott át a Szent Erdőn.

Am ezidén nagy vetélytársa támadt a szokásos évi adonisi gyásznak: siratni kellett a dicső királynőt, a halott Marpesiát is s teljes amazoni pompával, város-élővárosra való ünnepi vonulásokkal át temette egész Amazonországot álló negyvenkét napig. A hogy utolsóit lehet, még az éjjel a feljövő hold fényénél két emelettel lejjebb szállították a zigurath-tetőről: a hetedik emeletől az ötödikre vitték le, mivelhogy Marpesia a Nagy Sárگا, a Merodakh-bolygó csillag jegyében született s így ennek a síknak a mágsa volt hivatala elmúlása felett is örködni. A menet némán vonult a halott királynővel a zománézos fal mellett, melynek narancssárga pompájában ugyanoly lassú méltósággal kétkörű, fakó testű, vörös sörényes orszlának léptettek velük szemben... benn aztán a zománézorszlánok mögött az emelet titkos termében a mágus vezetésével egyiptomi és babyloni orvosok láttak neki a munkának. Elsőbb ciprussal és észdrussal, ánzisszal és tömjénnel készítették ki a tetemet, majd megfésülték, szép élére festették ki az arcát s végül felöltöztették legdíszebb hadifegyverzeteibe. Így fektették ki a zigurath-tetőre és pedig úgy állították fel a ravatalt a Holdistennő szobra elé, hogy a fekvő Marpesia feje épp az aranyteredéken pihenhetett. Ott fektető a gúlatető aranykupolája alatt a legközelebbi teliholdig, mikor is talpra állították a királynőt s temetése elkezdődhetett. Jobbról Antiope, balról Orythia: két élő királynő vezette le — és pedig gyalog — a halott harmadikat a zigurath-tetőről; lenn várt már a Marpesia egyik csatalova, erre felültették a tetemet, balkarjára fűzték a félhold alakú pelta-pajzst, kezébe adták a lándzsát, kantárszárát s azzal elindult a menet a sirató nagy temetési körútra. Themiskyra után a másik két amazon törzsvárosát, Chadesiát és Lykastost sirtatták végig, majd nagy körúttal Amasiát, Zelat, Komanát járták be, hogy a tibarének földjén át újból a tenger partjára, a közeli amazonszigetecske, Aretias, elé kerüljenek. Mind e városokban minden egyes megállónál a síró nép jelenlétében foglyokat öltek, lovakat áldoztak s rabszolgákat fojtattak meg a halott királynő tisztelére, de maga az igazi temetés csak az Aretias szent szigetén következett el. Nagy fekete ciprusoktól öröztől buja gránát és olajligetben palotaszentély állt itt a Hadistennő számára s magásra hányt dombok alá e szentély köré temették az amazon királynőket. A nagy első Myrina óta sok ily hegyhant domborult már e sík szigetekén... Negyvenkettő napra, újhaldéjára jött a menetnek ideérkeznie s e sötét éjjel a temető bárkaraj valójában ki is kötött s a komor sziget ezernyi fánya lángjától lett fényes. A fény pirosan játszott a szentély márványhomlokzatával s felkeltette még a ciprusok magosan szunnyadó lombcsúcsait is... Antiope Melanippére támaszkodva állt az óriási sírgödör szélén s fáradtan nézte a végjeleneget: köröskörül a gödörben lent épp ötven oly amazonsatlós lett öngyilkossá, kik királynőjükkel együtt akartak eltemetve lenni, — a vonagló közt középen ült fehér lován a ragyogó fegyverzetű holt királynő. Itt volt a nagy Perez. Az Első Királynő intett s egyszerre

száz kapa kezdte hányni a földet a rengeteg gödörbe. A lónak s a kétfelől álló, kantarárt fogó két amazonnak az élvezletemetetés földdel fullasztó halálát kellett elszenvednie, — állta is a két csatlós a gyötrelmet becsülettel; oly derekasan tartották le a lázadó, szökellő paripát, hogy mire ez marjáig, öt ketten pedig már állukig voltak a fekete földben, Antiope különös kegyelemből meg rövidítette kínjaikat, vagyis leültette a fejüket. A ló szenvedett végig, sőt mikor fulladt már, orra, szája még az elhantolás után is küzködve fújta, sokáig okáda még fel a homokot a magasba... Annál mozdulatlanabb maradt a vívódó paripa mögött a meredt Marpesia, — egyre gyorsabban pengett az ásó-kapa, már a válláig... füléig... szeméig porzott a rög; még pár csapás s a föld a diadémos phryg sipka ezüstcsücskét is elnyelte. Vége! A sírásók még dühödtebben hantoltak tovább, nekik a domb felhányása előtt nem volt szabad megállniuk, — de az amazonok nagy tömege mohón látott a sír körül a torhoz. Évés, ivás, duhaj dana, — a Marpesia utolsó áldomása volt ez... Antiope Melanippével a ligeten át az elhagyott szigetfokra menekült. Mögöttük soká tombolt még a tor torz jókedve; egyszerre harsány kürtző jelezte a hantthey elkészültét s ekkor hirtelen alábbhagyott a zsvaj. A kacaj sírású csuklott át s a ciprusok közt egymásután aludtak ki a támolygó fányaifenyek. Lobbant az utolsó... már épp csak az Antiope szövetnéke égett itt künn a szirtfokon. «Fordítsd a földhöz, Melanippe, úgy...» Teljes sötétség. Csend. Marpesia el volt temetve, hát elemi erővel zúghatott fel a természet gyászt sírát jajának: «Meghalt Adonis!...» S félénken követte a reménykedés szokott dallamvege: «Vajon eljön-e, feltámad-e még valaha?» Az Első Királynő töprengve ismételte:

— Vajon eljön-e...?

A tenger hajnaló szemhatárára nézett. Az ég kezdte ott már kinyitni a felszemét. Hűs szél frisselte a zúgó víz lehellét. Antiope keletre mutatott:

— Erre ment el. Oda Kolehisba. Ott van...

Egy pillanatra megállt:

— ...s ott van Medea is. Ósmerem. Szép és veszedelmes.

Holdak jönnek, holdak mennek s az idő mégis oly örjítő lassan telik Antiopeknak. Minden terhére van. Főként uralkodói körtelmei. Az országban van már egy Itthoni Királynője, az áldott állapotban lévő Orythia, s így neki, Antiopeknak, az amazon hagyományok szerint egy perezig se lenne szabad itthon maradnia, hanem minden körülmények közt ki az országból, hadba kellene mennie, de íme! nem teszi, marad, minden szokás ellenére, második Itthoni Királynőnek s maga helyett Molpadiát küldi el a kitörő keleti háborúba. Ó marad, — felköltözik a királynői palota kilenczedik emeletére s ott is ki az erkélyre, keletnek vetetti párdúcúbot ágyát, hogy elalvászor az utolsó s ébredéskor az első pillantása mindjárt a tengert ellenőrizhesse. Azt nézi, azt lesi... Melanippe alig tudja annak a magasból kimozdítani. Antiope még leginkább a Gyermekek Városába szeret lelétni: valami érthetetlen vágy úsítá őt oda a kicsinyekhez, köztük jól érzi magát. Válogatás nélkül vad örömmel csókolja őket össze-vissza... Aztán leül s nézi hadijátékaikat: evigyázatok, az amazon, ha sebesül, sohse hanyatt, mindig arczra essék — vagy szellemi oktatásukra ügyel. Olykor maga kérdezi ki őket: «kik is a miszkyha őseink?» S a kicsi amazonok tágranyitott, fél szemmel dadogják el a hagyományok hagyományos lezékéjét: egyszer volt hol nem volt, sok holddal ezeltől volt tengeren túl két ifjú skytha herceg, Ylinus és Skolopitos, kik ármany folytán menekülni voltak kénytelenek hazájukból s népükkel együtt a sós vizen át ide Themiskyra tájára kö-

töztek. Ők a mi őseink s ők itt először férfiországot alapítottak. Az asszonyok szépen itthon ültek, szőttek, fontak, szoptattak, szőfógadtak, a férfibarmok pedig kedvükre messze künn esatagoltak: hadakoztak, örökké távol maradtak. Győztek, de egyszer aztán legyőzettek, egy messze csatában utolsó szálig mind elesetek. Az asszonyok vártak türellemmel, mikor azonban megtudták, fegyvert ragadtak s látva, hogy elbírják, örömkönnel magukat nagyra határozták. Hogy ottint vér egyesítse szorosra mindnyájukat, először is közös akarattal a köztük élő, otthonmaradt férfinépet ölték le, aztán megboszulták férjeik halálát s hazatérve Asszonyországot alapították. S első királynőnk, a nagy Myrina, mind egész a napnyugati kínos Atlan-tisig az egész világot dicsőn meghódította...»

Taps, nevetés, — Antiope megint csak összecsókolja a kicsinyeket. A tanítók, a rokkant vén amazonok, boldogan gyönyörködnek hevületében: «helyes, készul az anyaságra...» hisz szép párja lesz, halljuk, a trójai Priamus...» Páran hangosan vetik oda:

— Felség, ha majd neked is ily kicsinyed lesz...

Az Első Királynő melázó örömmel bámul maga elé. Melanippe azonban a fülébe súgja:

— És ha fű talál lenni?... Azt meg kell hogy öljed!

Az öregek ijedten néznek össze:

— Mi az? mi lelte? hogy összeborzadt!...

És miért, mire mondta azt: «soha»...?

Jönnek és mennek a csillagok: az esti harcász Vörös, a hajnali szerelmes Kék, a hódító nagy Sárگا mind odább bolyganak, csak az egy éji nagy Sápadt, a végzetek haljósát ura, Ninip csillaga, csökönys és marad. És bár hogy erköndnek is a zigurath mágusai, még se tagadhadják, hogy most konokul ő uralkodik az eget és időt felett. Melanippe, ki titokban sokat tanácskozik a vak csillagjósokkal, a fejét esóválja... «Te beteg vagy, Antiope; nézd, itt a tudós bábeli orvos, kire a legutóbbi foglyok közt akadtam rá, engedged testedhez Dagil-Ilani-t...» Antiope kedvetlenül könyököl fel a párdúcúbról s a puffadt vén babyloni, ki úgy néz ki, mint valami hápogó fehér bagoly, megigazítja kampós orrán a szempótló kristálylapot. Bólint:

— Igen, a Nap pusztító tüze s a Hold életető nedvessége váltakoznak felséges testedben... De ez csak az eredmény. Nem ez a fő, hanem az ok —

— Mi hát az ok, a betegség?

A fehér bagoly fölényes sajnálkozással mered Melanippére:

— Nincs betegség, hercegnőm, — nincsenek nyavalyák, csak megsértett istenségek vannak: nagyok és kicsinyek, sokan, igen sokan, kik közül egy valamelyik valami bűnünkért büntetve gyötör minket a fő nagyisten Merodakh parancsából. Minden betegség: büntetés s így az orvos helyes szerepe nem abban van, hogy a testet kutassa, hanem abban, hogy a sok száz közül arra az egy bizonyos büntető istenre, a beteg haragosára, rátaláljon s őt kiegészítse. Ez az orvos igazi hivatása! Persze az a büntető isten ösztönyszerűleg bűvik előlünk, de ép ebben van a mi bűvös hívásainknak az ereje: kellő inkantációra minden démonnak jelentkeznie kell, szót kell állania s meg kell mondania, miért haragszik s mivel békítendő ki? Csak épp hát tudni kell minden egyes istenek a titkos számát és hívóját...

— S te tudod, böles Dagil-Ilani?

— Tudom, hercegnőm, oh az ötven főistenen s a hét sorsistenen kívül sok ezer démon hívóját tudom én! S ezeket bizony mind el kell sorolni a gyógyítandó beteg előtt s hogy a legrovásabb fogások és fortélyok közepette, pedig az illető istenség akarva akaratlan is megfogassék és jelentkezésére szoríttassék. Tehát —

Dagil-Ilani egy hatmagát s egy hétgöresös rövidke kötelet von elő a talárja alól. Előbb a hatmagát kezdi hámozni:

— Így ni, keressük a magot! Szóltok, Shedu, Alu és Gallu démonok, feleljetek!... Tovább, sorba a Tiu, a fejfájás isteneit hívom, — mi az, egyikőtök se jelentkezik? Lássuk a pestis isteneit: Irra és Namtaru, nyilatkozzatok... Hallgatnak. Ej, hát ti hírhedt lázdemónok: Labazu, Akhazu és Labartu, tán ti gyötritek ezt a felséges testet?

Százzámra darálja még a babyloni istenek neveit, de végre is minden eredmény nélkül kell eldobnia a hagyma kihámozott magját. Rákör. Aztán a kötelet veszi kézbe s egymásután kezdi bontogatni a görcseit:

— Rajta, bogozzuk ki a rejtélyt. Első göres... te vagy az, Ashakku, a sorvadás démóna?... Második: tán te ellenségeskedel, Utukku, a fehérvelő pusztítója? Tovább... Rabazu?... Lilith, a forró? vagy tán egyik a rossz-szem démonai közül? Egyik se... Segíts már, te sarkesillag, fényes Niharu, mondd az ördögöknek: mindent kapnak, tejet, mézet, akár száz bikát, a mit csak akarnak, csak nyilatkozzanak!

A bagoly-ember percekig darál még, majd fejcsóválva dobja el a kötelecskét is:

— Felség, ez furcsa: senki a mi isteneink közül! Itt nyilván valami más, idegen istenség dolgozik közbe. De várj, tudunk mi ehez is. Térjünk az idegen istenekre...

Dagil-Ilani tárt karokkal fordult a négy világtáj felé:

— Isten, vagy istennő, te, kit nem ismerek, de ki e felséges királynőt gyötöröd, szólítalak: szólj szolgádnak!

Egy rejtélyes jelekkel vésett arany karikagyűrűt húz az Antiope ujjára, aztán egymás után sokféle nyelven kezdi ismételni az inkantációt. Szól kháld, shumir, tyrusi, egyiptomi, lyk, kheta leleg és lyd nyelven... Semmi!

— Várj, felség —

Hirtelen megszólal jóni nyelven. Antiope rázkódva rezzen s eldobja az ujját égető gyűrűt. Belepirul... az öreg orvos diadalmasan kiált fel:

— No csakhogy megvan! Tehát hellen! És látom már azt is: istennő, — úgy-e te vagy az, Aphrodite? Te haragszol rá?... Ne félj, felség, meggyógyítalak!

Antiope talpra szokik. Egy pillanatra a szabadulás reménye ujjong az arczán: mohón nézi az orvos kezében sárgálló kis viaszbabot. De aztán egyszerre küti a kezéből a babonázó kis figurát. Elfördül. A tengerre, keletre néz. Halkan, gyorsan szól:

— Elég. Takarodj. Pusztulj. Ne lássalak. Nem kell!

A bagolyarcz hápogva képed el. A királynő ráford:

— Még se érted?! nem akarom, hogy meggyógyíts...

— Nem akard? Felség, behalsz —

— Majd utánad... Előbb te halsz meg. Vigyétek!

Telihold pompája... Az éji esőndben nagy csendesen a torkolló Thermanon síma sík tükrehez vonulnak a jövő tavaszra jelölt Adonis-menyasszonyok. Szorongó, néma ezerek, nem is annyira ijesztő harcrosok, mint inkább ijedt hajadonok... az Első Királynő vezeti őket. Neki is dobog a szíve. Szó nem esik, csak a kezük őrzi göresösen a termékenyítő amulettet, a sorsdöntő kis zöld amazonkövet. Ott aztán, a hol a folyó zöldje már ép ölelkezik a feláradó tenger kékjével, ott hosszú sorban, sűrűn állják végig a delta-ágak partjait. Most felség Antiope a holdra és sikoltva kiált hozzá: «segítsd a népedet!...» E szóra nesztelenül mind letérdelnek s liki óvatosan maga elé ejti a tészerű lomha víztükörbe a kövecskéjét. Mindjárt pár sírva csukló hang... a kikknek az amulettje alámerül, azok zokognak fel így; ezek úres kézzel mint meddők állnak talpra s szertyeszemre akár mindjárt hazá is mehetnek, mert amugy is törlik őket a lajstromról. A nagy többség kövecskéje azonban nem merül alá; a legtöbb amulett halként úszik s csudálatos módon élve kezd puhulni a holdsütte vízben. Most kell vigyázni! A menyasszonyok mohón lesik, aztán a kellő pillanatban gyorsan kikapják a bűvös követ a Thermanonból. — hamar, hamar! még mielőtt megke-ményednék, pár egyszerű fogással figurává, bábuvá és pedig azzá, a kit kívánnak maguknak: keskenyvállú, széles csípőjű leánybábú kell

gyűrniök. Van izgalom, hogy súgnak-búgnak, kapkodnak!... Melanippe Antiope mögött ül. Sűrgeti:

— Siess, királynőm, a kő keményedik... Oh te felséges ügyetlen, már is elkéstél velem! Csakugyan, — a zöld jóság már is merevedik az Antiope ujjai közt, Melanippe kétségbesetten csapja össze a kezét:

— Rossz jel! Mutasd csak...

Nézik, a holdnak tartják: torz, félbemaradt alak...

— Jaj, mit tétél, Antiope!... Ez fűt jelent, mert hisz mi a hím, a férfi? nem más, mint nem sikerült, félbemaradt nő, úgy-e? Ahol az anya ügyetlen vagy lusta, ott fű születik... Neked is fiad lesz —

Daezok hang:

— Hát aztán?! A hercegnő elképped:

— De Antiope, az eszedet veszed? a halálnak akarsz járulni, szűlni?

Antiope elszántan térdel fel a parti buja fűben:

— Sohse félted ezt az én fiamat. Nem fog ő meghalni. Azért vagyok királynő és Első, hogy első uralkodói tettem legyen e vadállati évi gyilkolás eltörlése. Ezt nem tűröm többé —

— Csútt, a nagy Maha Mai-ra halkabban... Őrület, a mit akarsz Antiope; az amazonság egész szemmelé, állambiztosító fundamentumunkkal akarsz szembe helyezkedni?!

— Nem, csak a gyermekvért akarom lemosni a gyilkos amazon anyák kezéről. Nagyon egyszerű: a fűcesemőket az apákhoz fogom küldetni —

Melanippe a kezét tördeli:

— Képtelenség, én, a «sohseölő», mondom: lehetetlenség... Az ilyenből csak árulás, lázadás, bomlás lehet, — az az amazon, a ki tudja, hogy valahol, bárhol, élő fia van, nem a miénk többé: béna, tehetetlen és gyáva, nem tud, nem mer harezolni, főként bizonyos koron túl, mert minden egyes ellenséges férfibarmban a fiát látja —

— Elég, én döntöttem. Új Amazonországot akarok —

— Könyörgök, tégy le erről, Antiope. Külömben...

A hercegnő elhült a maga szavától:

— ...külömben azt fog kelleni hinnen, a mivel Molpadia vádol és bélyegez, hogy nem vagy és nem is lehetsz igazi amazon, mert... Vigyázz, a szomszédok mozogódnak!

Jobbról, balról az amazonok valóban illetődően kezdenek ágakodni. A maguk amulettje után a királynő kövére kíváncsiak. Melanippe aggodva súgja:

— Valahogy meg ne lássák. Hol a kövecskéd? hamar törjük el, dobjuk el, szerezzünk mást valahonnan, de honnan? kitől?... Add már ide. Szinte viaskodnak. De Antiope az erősebb. Megtartja az amulettjét:

— Hagyjad. Kész. A sors döntött már. S én nem félek tőle.

A mátkatársak jönnek, hódolva sereglenek oda. De Melanippe ráér még, hogy a szomszéd hí Myrleiahoz forduljon s az ő bábuját vegye el. Ezt mutatja fel a kiváncsi amazonoknak. Myrleia teszi magát, búsul, hogy az ő köve elmerült...

Fagyosra kékül a hold fénye, a csillagoké tüzesedik, — az ég felhői mintha a földre felejtkezének, reggelenkint dér fátolya formájában akadoznak, szakadoznak a Szent Hegység csúcsain. Az amazon csikósok prémes bekecsben s prémszímekében járnak a ménes után, — tél van s vele itt a mult tavaszi mátkák, az ideai anyák nagy vajudó éjszakája. Szent éj, — a zigurath-tetőn folyton imádkoznak s az új Holdfőpapnő, Menythia, aggodva pillantgat le az Anyák Városába, melynek körzelete ezer meg ezer mécesestől világosodik lenn a mélyben s minden egyes ablak mécesese mellől megannyi szülő amazon jalkínja hallatszik fel a magasba. Egész Themiskyra ide figyel, — a Harezosok Városának egész helyőrsége talpon s a kapuknál kettőzik az örököt mindenfelé, hogy a gyerek-, főként a fiúgyerek-csempészetnek és mentésnek elejét vegyék. A sötétben káprázó hangyabolyként nyúzsóg a vajudó negyed félhold szelete, — lótnak-futnak a siető anyák s az anyák jajába már hovatovább egyre több újszülött visítása vegyül. Olykor egy-egy különösen éles gyerekisikoly nyíllal fel az éjbe, — idegontó, velőtfagyasztó szörnyű hangok, melyeket fülő hörögés, majd hirtelen csend követ... ilyenkor fenn a gúla-

szentély tetején Menythia és papnői öszenéznek s egy pillanatra elhal ajkukon a gyorsan darált fohász: «megint fűt fojtottak... Ismét fűnek metszették el a nyakát...» Aztán inkább csak boszúsan vonnak vállat: «ej, ej, ezidén megint sok a személt... Közben folyton érkeznek fel a hírnökök, kik a szülek számtát jelentik. «A felséges Orythia?» — «Még egyre várjuk...» ép a felséges Antiope van mellette.

Az Első Királynő, kötelességéhez képest, valóban egész éjen át a vajudókat látogatja. Antiope is hallja a kicsi áldozatok ama velőthasító sikolyait, de Melanippe fogja őt s így egyelőre még túrtörteti magát. Ép az Orythia kínjának a végét várja. Ott hánykolódik a hatalmas szőke test; csupa düh, csupa méltatlankodás a formája s vékony ajka csak fagyos káromkodásra nyílik... A tigrisbórpárna mellett ott fénylik az ő fejénél is a számlóra tett kékérez szablya, mely minden vajudó amazonnak kell hogy a kezéigében legyen, hisz a végzetes «fű!» szóra nem más, hanem mindig maga a szülő anya tartozik a szerencsétlen újszülöttet kivégezni. És pedig habozás nélkül, azonnal... Antiope épp kifordul, hogy odább látogasson, midőn hirtelen gyerekvisítás szólítja vissza. No végre! Visszamegy, ám akkorra a gyerekelet szava már az Orythia bősűzölésébe fül bele: «fű... fű az átkozott! Ide... hol a szabályam?» Antiope csak nézi s reszket az indulttól: a dühödő anya kapkodva nyúl a kard után, de lehanyatlak, csak épp annyi ereje van, hogy Antiopeknak szóljon:

— Nem bírom... Öld meg helyettem!

(Folytatása következik.)

SZOMORÚ VERSEK.

I.

Ó, a ki úgy szerette a nyarat, a napot,
Nyári halott.
Ó, a ki úgy szerette a szép vasárnapot,
Vasárnapi halott.

Ó, a ki úgy szerette, mit az élet adott,
Most mindent itthagott.

Az életnek oly gyorsan mindent visszaadott
Ez a kékszemű, ifjú, halvány, nyári halott.

II.

Mikor a ravatalon feküdt,
Kinyitottam az ablakot
S rá ragyogtattam a napot.

A napot úgy szerette a szegény.
Hát tőle búcsút, hadd vegyen.
Ragyogjon a lezárt szemem.

És beragyogta sárگا homlokát.
Csókolta halvány ajkát
S lágyan simogatta haját.

Majd azután lesiklott róla
És az arczomba nevetett:
«Csak most tudod, hogy szereted?...»

III.

Megállunk egy-egy sír előtt,
A mit már a fű is benőtt
S eszünkbe jut a szeme, ajka,
Annak, a ki ott fekszik halva.

S nem azt siratjuk, a ki ott van,
Magunkat látjuk a halottban!
Nem szentelt könnye hull a gyásznak,
De önző közönye gyávaágának.

Eszünkbe jut, mivé kell válni
S az, hogy valaki így fog állni
A sírunknál és gondol arra:
Milyen ott lent ennek az arca?...

IV.

Ha majd mindnyájan visszajönnek,
De szörnyű lesz a bánatom!
Mindenki látja, a kit úgy várt,
Én az ősem nem láthatom.

Ott állok én is, mintha várnék
És öntudatlan keremem
Ót, kiről tudom, hogy nem látom
Ez életben már sohasem.

Ha majd mindnyájan visszajönnek,
Az lesz a legszörnyűbb napom.
Talán meg is hasad a szívem,
Mig virágos lesz kalapom.

Vértesy Gyula.

MOLNÁR FERENCZ DOLGOZÓ-SZOBÁJA.

MAGYAR ÍRÓK OTTHONUKBAN.

MOLNÁR FERENCZ.

A művészeknek otthonukban való bemutatása után most új sorozatot kezdünk: bemutatunk néhányat kiválóbb íróink közül műhelyükben, a honnan munkáik javarésze szárnyra kelt a nagy nyilvánosság felé. A sort *Molnár Ferencz* kezdjük.

Ő az az író, a ki ma legtöbbet és legélénkebben foglalkoztatja az embereket. Könyveinek igen nagy olvasóközönségük van, színdarabjai ma már nemzetközi nevezetességek, Molnár egy-egy darabjának budapesti első előadása izgalmat kelt Bécsben, Berlinben, Münchenben, Közép-Európa minden színházi városában, a hova javarészt ő tört utat a magyar színdaraboknak. Mikor mint haditudósító megjelent a sajtóhadiszálláson, annak is egyszerre vezető szellemévé vált s haditudósítási nagyobb érdeklődést keltettek, mint bárki máséi, még a német haditudósítókat is, a kik között szintén voltak elsőrendű írók, elhomályosította az ő írásművészetét. A mit hírnévben, prestigeben, sikerben, ünne-

lésben magyar író elérhet, azt Molnár elérte mind, mielőtt még átlépte volna a negyvenedik év határát. Még ellenségei is elhallgattak, megadták magukat neki, — sikerei tették őket ellenségévé és most sikerei győzték le őket. A prestige-szerzés adománya, a legfontosabb adomány annak számára, a ki a közpályán érvényesülni akar, benne rendkívüli mértékben van meg, személyi hatása alól az is alig tudja magát kivonni, a ki távol él tőle, a nagyközönségből való olvasó vagy színházi néző sem. Munkájának ez fokozza súlyát és vonzó erejét: mindenki már személyiségétől szuggeráltan áll elébe minden könyvének vagy színdarabjának.

Az utóbbi években inkább csak színdarabjaival foglalkoztatott. Mint novella és regényíró kezdte s a novella hangjában, belső formájában, előadásmódjában ritka nagy művészi erőt mutatott. Újnak, friss erővel teljesnek, bátornak éreztük írásait, melyek egyszerre a maga teljességében mutatták meg a hirtelen nagyvárosivá fejlett budapesti embert, a kit korábbi írók csak tapogatózva, bizonytalanul, egy-egy vonásában tudtak megfogni. Ő benne testesült meg leg-

tipikusabban az az átalakulás, a mely Budapest társadalmában a kilencvenes évek óta máig végbement s új életformákat, új társadalmi és pszichológiai típusokat teremtett. Molnár teljes lényével ennek az átalakulásnak a gyermeke, a maga személyében egyik legtipikusabb megvalósítója: érzelmessége, ideges nyugtalansága, elméssége, a groteszk felé hajló humor és szatírája, megfigyelésének sajátos módja, minden mondánivalója ebből a budapesti talajból sarjadt ki; könnyedsége is, a mely fölényesen siklik el nehézségek és mélységek fölött, egyenesen rávall a tipikus budapesti emberre, a ki szívesen választja a siker útjai között a legkellemebbet és legkönnyebben megjárhatóat. Egy nagy embertömeg szelleme kap kifejező formát Molnár műveiben s ez sikerüknek személyi prestige-e mellett, másik főforrása. Azért tud olyan szellemi kontaktusban élni közönségével, mert őt magát is ugyanazok a dolgok izgatják, ugyanazok az érdeklődések vezetik, ugyanaz a lira hatja át, mint azokat, a kiknek számára ír. Csak tehetségének rendkívüli kifejező képességével válik ki közönségéből, más-különbén egész lényével benne gyökeredzik, a publikum a saját szövegét találja meg benne, a ki öntudatra hozza és formába önti azt, a mi öntudatlanul, alaktalanul, némán benne rejtőzik minden emberben.

Azelőtt a magyar írók, ha hírnévre és tekintélyre jutottak, sietve elhelyezkedtek a társadalom valamely előkelőbb rétegében, rendszerint a parlament körüli vezető osztályban s a szerkesztőségek és színházak körüli bohém-világgal többé-kevésbé tökéletesen szakítottak. Ez a bohéme eddig számánál és súlyánál fogva nem volt elég nagy arra, hogy alkalmas legyen nagyobb nyomatokra törekvő egyéniségek talapzatául. Ma már ez is másképp van, ma már az írók, művészek kis külön világa is egy meglehetősen nagyszámú és még nagyobb szociális nyomatókú társadalmi osztály. Molnár Ferencz meg is maradt benne teljesen, nem kívánt más lenni, mint író, s ma, sikerei tetőpontján is író-társai körében az ő módjukra él, akárcsak kezdő fiatal ember korában. Ő mindig közöttük van, míg más előkelő íróink csak bizonyos ünnepi alkalmakkor jelennek meg közöttük. S ez neki erőssége is, mert ez a környezet és levegő az, a melyben legerősebben és legjellemzőbben hullámszik a fővárosi élet s innen újítja meg a fővárosi élettel való kontaktusának közvetlen frissességét.

MOLNÁR FERENCZ LEÁNYKÁJÁVAL.

MOLNÁR FERENCZ ÍRÓGÉPE MELLETT.

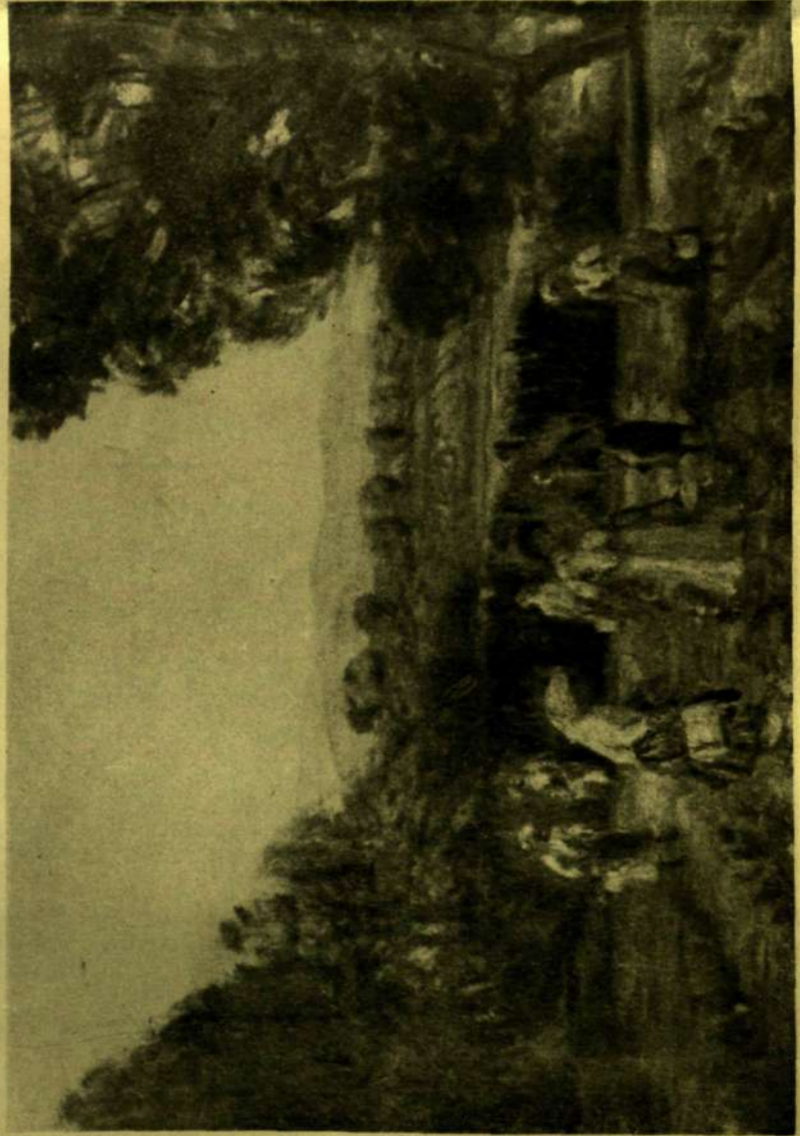
A FALU FELÉ.

DUNA PARTJÁN.

NYERGESFALUSI TÁJ.

RÉFASZEDŐK.

KERNSTOCK KÁROLY GYŰJTÉMÉNYES KIÁLLÍTÁSA AZ ERNST-MŰZEUMBAN.

A KRUMPLIÉRT MEG A MILLIÓÉRT.

Nemcsak az élelmiszerárúszító-bódék előtt állanak rendőrök, hanem a tőzsde palotája előtt is és nemcsak a villamoskocsik lépcsőjéről szedgetik le a nem kívánatos függelékét, hanem a bőrze lépcsőin is folyik ez a művelet. Meglepő vagy csodálatos-e ez? Az élelmiszeres bódékban csak két kiló krumplit meg húsz deka zsírt — esetleg margarint — osztogatnak, a villamos pedig legfeljebb csak Budára viszi el az utasát. A börzén azonban a milliókat osztogatja a szerencse és a ki jó kocsi tudott felkapaszkodni, akár az útközön is, a gazdagság meserországába juthat, a hol fényes palotában, selyemszűnyeges pamlogon pihenheti ki a fáradalmait. A mikor két kiló krumpliért meg egy darab margarint százak ácsorognak órák hosszat, csoda-e, ha a milliók álmodják előtt is türelmetlen és elverhetetlen csapatok rohamoszlopai verekednek, hogy legalább a füluket odaszoríthassák a kulcslyukhoz.

Hiszzen odabent olyan tánc folyik, hogy látni is szédület. Az árfolyam akkora hullámokat vet, mint legnagyobb viharzásakor az Oceán és egy szempillantás alatt olyan magasságra emeli a szerencsét, a ki jó hullámot kapott maga alá, a milyenről nem is álmodhatott. A legkomolyabb, a legsúlyosabb papirok valóságos kánkánt járnak, libegnek és nem is a padlót rúgják már, hanem a menyezetet. *Non olet*, mondta Vespasianus. De jó szaga, az van a pénznek és e mámoros bál illata messze elröpdös és vonzza, húzza azokat, a kiknek a szaglószerve erre a parfümre különösen reagál.

Hogy sokan vannak, ijesztő sokan, sokkal többben, mint a mennyit a tőzsde hivatott és illetékes urai e fontos gazdasági intézmény erkölce és méltósága érdekében kívánatosnak, sőt megengedhetőnek tartanak, nagyon is elhisszük nekik, de csodálkozni rajta, laikus elmével, nem tudunk. Gazdagnak lenni jó: ezt a Lázár is tudja, a kinek soha egy jó kabátja nem volt és mással, mint egy darab száraz kenyérral, az éhségét nem csökkentette. Hát még az, a ki egyszer a gazdagság palástjába már beleburkolozott és evett kóstolót a jólét asztalánál.

Gazdagnak lenni nagyon jó. Ezt soha se érezték forróbb meggyőződéssel az emberek, mint most, a mikor a szegénység hidege marzangolóbb és több embernek vaczogtatja a fogát, mint bármikor. A vágy, hogy pénzt töljenek a zsebbe és hogy zsákkal álljon annak, a kinek a zsebe tele van már, se nagyobb, se értetőbb nem volt soha, mint mostan. A vállalkozás, az ötlet, az ügyesség bizonyára igazodott az idő lelkéhez, még a munka is jutalmazóbb lett, mint volt máskor. De a gazdagság legsebebb szárnya mégis maradt, a mi volt: a játék. Azt a szörnyű, semmiféle számszámmal meg nem mérhető aránytalanságot, a melynek az erejével a szerencse egy órája egy rekkordra pályázó repülőgép magasságában szárnyalja át verejtékes munkában telt esztendőik garasonként összehordott eredményét, a legrendkívülibb idők erkölce se lehetett képes megszüntetni. És az aránytalanság kísértő ereje arányosan nő a sorsoknak a végtetek irányában való kialakulásával.

Az pedig egészen nyilvánvaló, hogy ez az alakulás most lihegő tempóban fejlődik. Az az állítás, hogy a pénz vásárló ereje elgyöngült, abszolút igazság csak ott, a hol a következei is abszolút érvényesülnek. Vagyis, a hol semmi pénzért se lehet valamit vásárolni. De ez-e a helyzet minálunk? Ha nem is lehet, azt válaszolni, hogy: éppen ellenkezőleg, de igenis ezt, hogy: egészen más. A nagy pénz vásárló ereje se meg nem szűnt, se lényegesen meg nem csökkent. A kinek sok pénze van, mindene van. És a nagy pénz, a sok pénz is pénz. Sőt pénzebb, mint a kicsi és kevés. A pénz tehát — a maga fogalma abszolút értelmében — nem értéktelepedett el, sőt szükségesebbé vált, mint abban az időben, a mikor kevesebb is elég volt belőle.

Minden készlet hiánya között ez a legégetőbb, holott idáig soha se látott tömegei hőmpolygnek és minden anyag között ez a legkeresettebb, holott a legláthatóbb és a leghalmozottabb. A pénz soha se volt fontosabb, mint most, a mikor szemmel látható a mód különbözőségeinek megszelesedése és megmélyülése. A pénztelen szegénység nyomorúsága mind mélyebb, a gazdagság cenzusa mind magasabb lesz.

Az a nivelláló folyamat, a mely a rendes időben a nagy ellentétek valamelyes eltüntetésére, illetve megcsökkentésére törekedett olyanformán, hogy a jólét szépségeit a lehető legnagyobb szélességben hozzáférhetővé tegye, a tragikus periódusban megbénult, illetve sokkal lejjebb kellett, hogy a céljait akaszssa. A minimum, a melyért harezol most, nem lehet más és nem lehet több, mint a pusztta megélhetés valóban teljességgel nélkülözhetetlen elemeinek megszerzése, mert a nagy összezsugorodás a luxus rangját adta meg igen sok olyan dolognak is, a mi azelőtt a legegyszerűbb élet tartozékának számított.

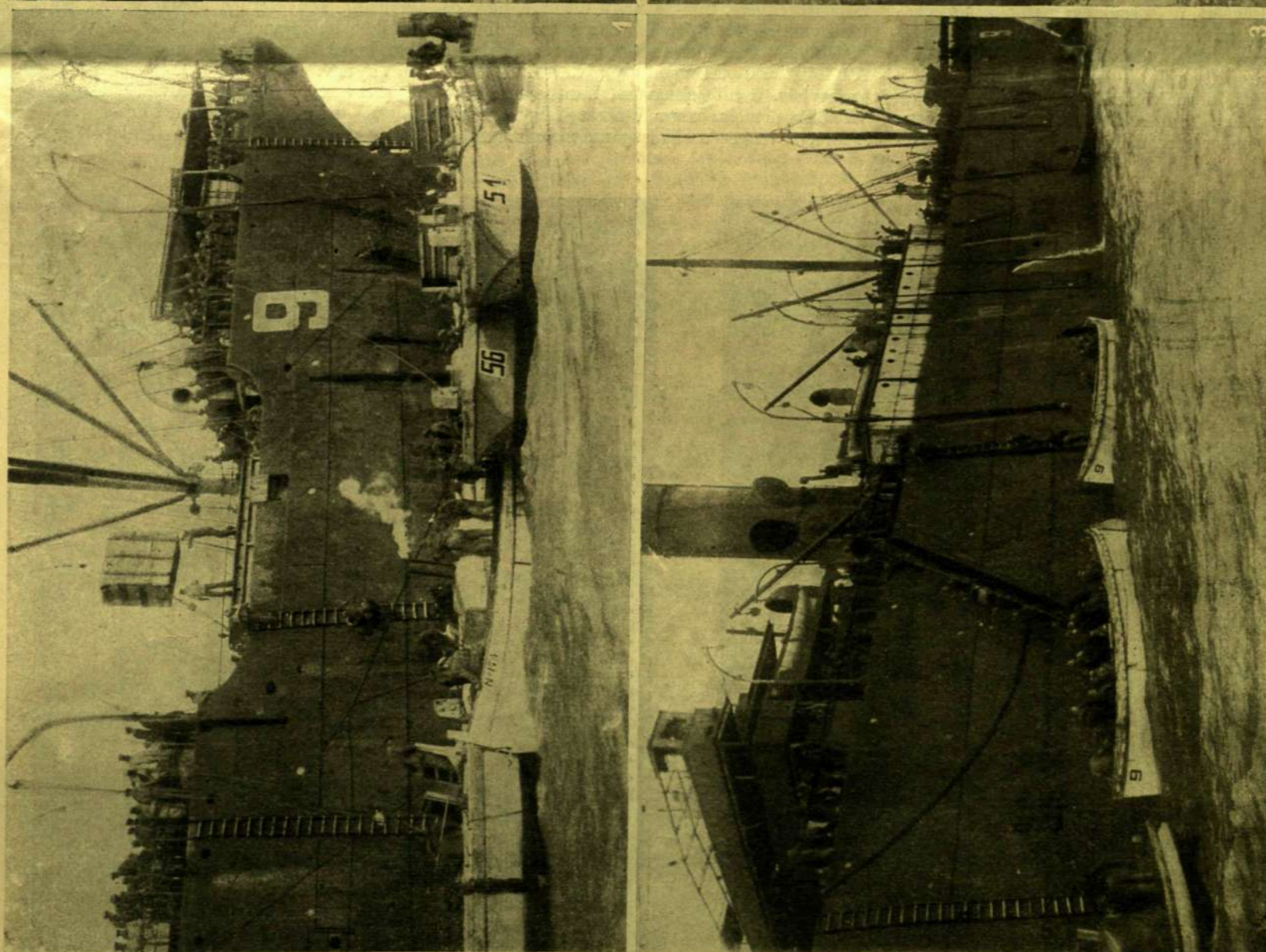
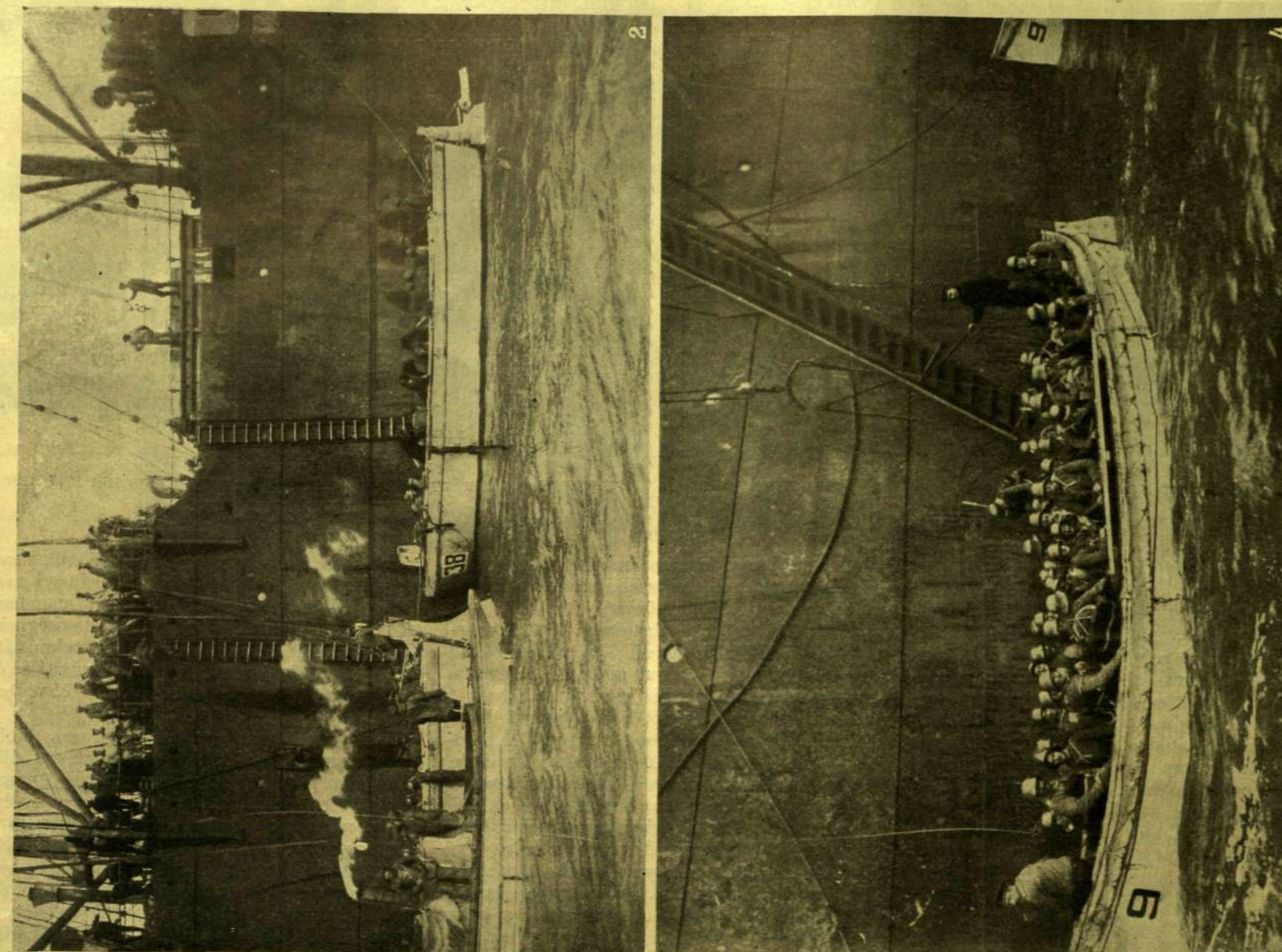
Mikor a szegénység megdrágul, természetesen fokozottan drágul meg a gazdagság is, a melynek az igényeit semmiféle közrendi intézkedés nem támogatja abban az irányban, hogy olesóbban legyen kielégíthető. Nem is tarthat számot ilyen támogatásra. A gazdagság védelme: saját magának a teljes lehetőség szerint való növelése és fokozása. Ez a magyarázata a telhetetlenségének, a már meglevő milliók új milliók után való sóvárgásának és hajszájának. Megszabadulni önmagától csak a szegénység vágyik, a gazdagság sohase megunt terhe magának és nemcsak ragaszkodik magához, hanem anyagi aranybástyával akarja biztosítani magát, a mennyit csak kibányászni és fölépíteni képes.

Az életfeltételek különbségének tátongóvá való kiszélesedése nem kellemes tünet: de mennél rosszabb állapotot jelent a szegénység, annál több gyötrelmetlő való megváltással kísért és ösztönöz a gazdagság vágya. És mennél mélyebb a nyomorúság, a mely körülötte terjeng, annál szélesebb és magasabb aranyhegyre akarja építeni a maga várát a jólét birtoka és féltése. Nagy a magyarázata tehát annak, hogy mint a krumpliért az éhesek, éppen úgy állanak és tülekednek, verejtékeznek és dulakodnak a milliókért azok, a kik se éhezni, se krumplival jóllakni nem akarnak. Milyen lesz az új világ, a mely a nagy dráma után elkövetkezik: senki se tudhatja. De az bizonyos, hogy új dimenziók világa lesz a nyomorúságban és a gazdagságban egyaránt.

Szöllösi Zsigmond.

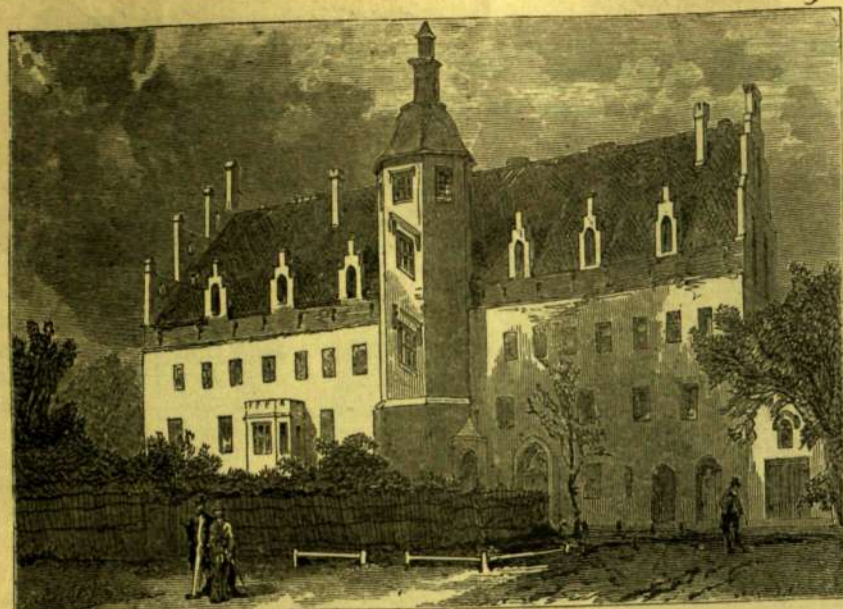

A NYUGATI FRONTRÓL. — AZ ARCZVONALRA VIVŐ KISVASÚT ÉPÍTÉSE. — „Befa” felvétele.

1. Csapatok és podgyász kiszállítása Ósél előtt. — 2. Lovak kihajózása. — 3-4. Csapatok kihajózása Ósél előtt.

ÓSELI SZIGET MEGSZÁLLTÁSA A NÉMETEK ÁLTAL. — „Befa” felvétele.

SZENT-ÁGOSTON KOLOSTOR WITTENBERGÁBAN, A HOL LUTHER MINT EGYTEMI TANÁR LAKOTT.

A WITTENBERGAI VÁRTEPLOM, MELYEK KAPUJÁRA LUTHER 1517-BEN 95 TÉTLETÉT KIFÜGGESZTETTE.

A REFORMÁCIÓ SZÁZADOS ÜNNEPE.

1517 október 31-én szögezte ki Luther Márton a wittenbergi vártemplom kapujára 95 cikkelyét, az általa nem annyira kezdeményezett, mint inkább felkarolt vallási és világnézeti reformprogramját. Ebben a történelmi jelenetben látja megszemélyesülve az utókor a reformáció kezdetét s ennek a napnak a negyedik százados fordulóját ma olyan ünnep, amely túlhangzik a civilizáció fészkeiben harsogó szörnyű csatazajon is. A pillanat, amelyben az évforduló ránk következik, talán még fokozza az évforduló komoly ünnepélyességét.

A mit Luther kezdett, az is harc volt és retentő harcok lettek belőle. A szellem harczának indult, a középkorból végkép kilépni akaró emberi gondolat küzdelmének a maga szabadságáért, új és szükségesnek felismert életfeltételeiért. Nyilvános disputák, templomi prédikációk, zsinati tárgyalások, bibliafordítások, zsolttáros könyvek és vitázó iratok voltak a fegyverek, amelyekkel kezdődött, mindvégig ezek voltak természetes és logikus eszközei. De az ember semmiféle harcot nem tud vér-

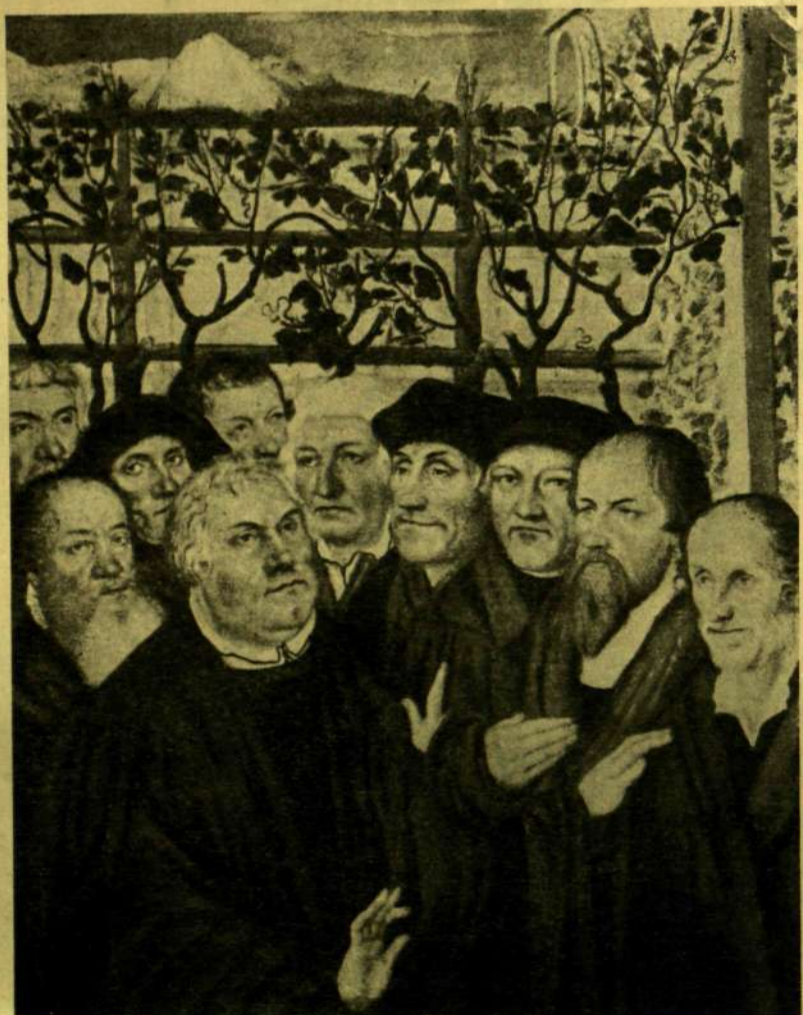
ontás nélkül végigküzdeni, minden új fordulat, ha még annyira szellemi és lelkiismereti is, előbb-utóbb hatalmi öszeütkezésé éleződik ki és vérontás lesz belőle. A hatalmon lévő konzervatív régi erők nem engedik át erőszak nélkül a teret a hatalomra törekvő újakra s az emberi türelmetlenség nem bírja megvárni, a míg a szellemi és erkölcsi sűrűlődségek a maguk belső energiája szerint, a természetes folyamatok módján egyensúlyozódnak. A reformáció is csak hamar magára vonta a korbéli konzervatív hatalmak erőszakos beavatkozását, erre az újítók részéről is erőszak felelt és az emberiség behajszolódott a harminczéves háborúba, a legnagyobb csapásba, amely a művelt emberiséget a mai világháborúig érte. Az újított hit harci lobogó lett, amelynek árnyékában bujt meg az akkori Európa minden rejtett és nyilvános hatalmi törekvése, mint a hogy ma is hangzatos jelszavak mögé rejtőznek a harcban álló hatalmak nyers, önző hatalmi és gazdasági érdekei. A reformáció ellenségei úgy hivatkoztak Isten, az egyház, a hit jelszavára, mint a mai hadviselők a demokráciára, a nemzetiségek önállóságára, a tenger szabadságára, más hangzatos

szólamokra s ép úgy hatalmi területük megnagyobbítására és az ezekkel egybefüggő gazdasági előnyökre gondoltak, mint a mai harcos felek. Rettentő végzete az emberiségnek, hogy a legideálisabb kezdetű és tartalmú átalakulások sem tudnak gyilkolás, pusztítás és szörnyű gazdasági elnyomorodás nélkül végbemenni.

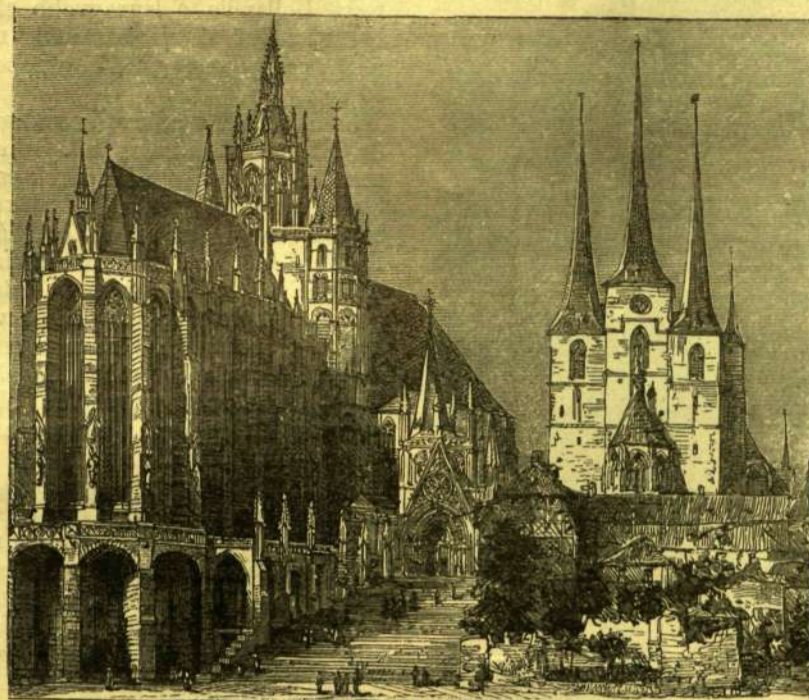
Gyakran és sokat elmélkedtek azon, többnyire a reformációval ellentétes alapon álló elmék, hogy megérte-e a nagy mozgalommal járó szellemi és erkölcsi haszon azt a sok vért és nyomort, amely a nyomában kelt. Bizonyára henye okoskodás ez. A reformáció történelmi szükségszerűség volt, az emberiség fejlődésének egy nagy étappeje, amely a természeti erők elemi hatalmával, az egyes emberek és emberi csoportok elhatározásaitól és szándékaitól függetlenül, kényszerűen állott be. Az emberiség kiélte a fejlődésnek azt a fokát, melyet a középkor jelentett, nem bírta már megtalálni benne megnyugvását s további életének feltételeit. Az a szervezet, amelyben évszázadokon át élt, egyes tagjaiban elsorvadt, ezek már nem tudták az emberi tömegek talajából táplálékok

LUTHER MÁRTON. Cranach Lukács festménye 1540-ből.

A REFORMÁTOROK CSOPORTJA CRANACH «LÁZÁR FELTÁMASZTÁSA» CÍMŰ FESTMÉNYÉN.

AZ ERFURTI SZÉKESEGYHÁZ, MELYEK KOLOSTORÁBAN LUTHER MINT SZERZETES LAKOTT.

PIAC ÉS SZÉKESEGYHÁZ WORMSBAN, HOL LUTHER AZ 1521-IKI BIRODALMI GYŰLÉSEN MEGJELENT.

szívni magukba, nyugtalanító, elviselhetetlenül terhes csökevényekké váltak, amelyeket le kellett amputálni, hogy az emberiség tovább haladhasson a maga útján. Az első kísérlet a szervezet reorganizálására, a renaissance, kiélte magát a művészetben és tudományban, a társadalmat nem tudta átalakítani. A földről és a világegyetemről való emberi ismeretek óriási kitágulása, az új világrészek felfedezése és a csillagászati tudomány nagy felfedezései révén átalakították az emberek világszemléletét, — az a nemzedék, amely már Kopernikus és Kepler szemével nézte az eget és addig nem sejtett tengerentúli világrészek létezéséről és hallatlan kincséről szerzett tudomást, nem bírta már megmaradni a ptolemauszi világszemléletű és csak Európára szorítkozó horizontú középkorban. A reformációra való törekvések, a hivatalosan megszervezett világrenddel szemben való ellenzéki magvai megvoltak már úgyszólván a kereszténység első megszervezkedése óta, évszázadokon át mint a fennálló rend elleni elszigetelt tiltakozások nyilvánultak, alkalomszerűen, egymással való kapcsolat nélkül, de megmutatták, mint a vulkán időnkinti kitörései a föld mélyében forró rejtett erőket, azokat a vágyakat és törekvéseket, amelyek az emberi öntudat mélyében, titkosan, tudatra nem jutva, de folyton forrva és fejlődve érlelődtek és az

idők beteljesedésére vártak. S az idő a XV. és XVI. század fordulóján teljesedett be, ép oly végzettségűvel, mint a tavasz, amely kiszendíti a hosszú idő óta a földben elbújt csírákat. S a hogy nem lehet feltartóztatni az évszakok váltakozását, úgy nem volt erő, amely feltartóztatná az emberi elmének ezt a nagy átalakulását.

Az emberi szellem, amely az egész középkoron át egységes világnézeti volt, a reformációval ketté hasonlott, — azóta is a világnézet két főirány szerint csoportosul. Az egyik a tradíció alapján álló, a meglévőnek megtartására törekvő konzervatív irányzat, a másik a kritika, az újnak megvalósítására törekvő progresszív szelleme. Az utóbbit a középkor lenyomta az emberi öntudat felszíné alá, de csak lekötötte, elfojtani nem tudta s a mint meglazult a középkori világrend kohéziója és ezzel ellanyhult a lekötő erő is, az elnyomott kritikai újító szellem feltámadt, mint a szorítás alól felszabadult rugó. Négy száz év óta a két főirány eredőjének mentén halad az emberiség fejlődése. A két irány az emberi karakter két főtipusát személyesíti meg s a reformáció felszabadító ereje éppen abban volt, hogy az egyoldalúan szervezett emberiséget felszabadította az egyoldalúság s a velejáró nyomás alól s teret nyitott a szellem minden oldalú továbbfejlődésének. Csak a re-

formáció óta élheti az ember a maga szellemének teljességét. A modern kultúrát pedig csakis ezzel a teljességgel lehetett megalkotni s ennyiben a reformáció tette lehetségessé a modern kultúrát, amelyet a középkor szelleme soha nem tudott volna megvalósítani. Ezért nem szabad a reformációt mint merőben a hitélet körére kiható egyházi mozgalmat felfogni, — a hitéletből csak kiindult, mint a kor legaktuálisabb területéből, de azonnal kiszélesedett hatásában az egész emberi kultúrát megújító mozgalommá. A modern filozófia, természettudományt és technikát ép úgy a reformáció tette lehetségessé, mint ezek révén a modern társadalmi és gazdasági életet.

Luther négy száz év előtti fellépése egy képben, egy mozdulatban szimbolizálja az emberi életnek egész átalakulását s ennyiben a legnagyobb történelmi pillanatok egyikét kell benne látnunk. S e pillanat évfordulója az egyetemes emberiség nagy ünnepe.

S. A.

LUTHER MINT GYÖRGY LOVAG, MIKOR WARTBURGBANREJTŐZÖTT. — Cranach fametszete.

WARTBURG VÁRA MA. A „Leipziger Press-Büro” felvétele.

HOLLANDIA SORSDÖNTŐ ÓRÁL

A kiesiny Hollandia körül mind jobban és jobban tornyosulnak a háború hullámai, a melyek arra kényszerítik majd, hogy biztosnak vélt kiesiny szigetéről ő is belesodródjék a háború vértengerébe. Hollandia mindenképen mindent kockáztat, ha belesodródik a háborúba. Mert ha az angol blokádnak nyomása alatt mi mellénk áll, elveszti összes gyarmatait, a melyek nélkül önálló erős, független életet nem élhet. Ha pedig Anglia pártjára áll: bizonyosan Belgium sorsára jut, gyarmatai pedig esetleg fellázadnak s Japán ott túl a messze keleten már régóta lesi az alkalmat megszerzésükre.

Ma már szinte azon kell csodálkoznunk, hogy ott az entente tőszomszédságában hogyan is nem sikerült Angliának, Franciaországnak és Belgiumnak Hollandiát még beugratnia a háborúba? Ez a nagyszerű nép ugyanis olyan józan, olyan becsületes, annyira komolyan veszi a semlegességet s annyira ideáloknak él, hogy ennek körében az entente ügynökeinek, pénzének és piszkos agitációjának nincs talaja. Mert ha olyan romlott, züllött és megfizethető lenne Hollandia közléte és sajtója, mint volt az entente eddigi beugratott gyermekei-é, már régóta beleugrott volna a háborúba Hollandia is. Azonban Hollandia szigorúan őrködött a közélet és a sajtó intaktasága fölött s a mikor kiderült, hogy az óriási holland sajtó egyik képviselője a «Telegraaf» szerkesztője pénz fogadott el Angliától, valóságos társadalmi bojkott indult meg ellene.

Annyi bizonyos, hogy a holland nép nemzeti szelleme homlokegyenest ellenkezik a francia nép és kultúra szellemével. És bár nyelvük telve is volt a napoleoni kultúra nyomaival, a francia kultúra egész hangját és szellemét már régóta valóságosall megvetik Hollandiában. Külön politikai pártjuk is van, a mely programjába vette a francia forradalom politikai, erkölcsi és szociális elvei ellen való küzdelmet. Mert a holland nép alapjellemonása a mély, hatalmas, öntudatos vallásosság. A biblia oly megbecsülésben részesül ott, mint Európában sehol. Őt egyetlen osztja az intelligenciát akkora országban, a mely nem nagyobb, mint a mi Dunántulunk. A lakosság óriási része protestáns és főleg református. És bár százele felekezet és filozófiai irány verbuválja is a maga híveit, az igazi központi kérdés a holland szellemi életben mindig a vallás, a hit problémája. Ebben az országban olyan parasztsokra és olyan kocsisokra akadtam, a kik kész *theologusok* és *dogmatikusok* voltak.

Szóval mindenképen érdekes ez a mélyen vallásos, páratlan becsületességű, hihetetlenül szorgalmas, végtelenül takarékos, független érzelmű, szabadságszerető, igazán demokrata nép: csak az a kár, hogy annyira zárkózott, magá-

Kuyper Ábrahám, Hollandia volt miniszterelnöke.

nak élő, úgy, hogy az idegen bizony nehéz és szomorú időkkel él át közöttük, a míg lassan és nehezen felmelegsznek iránta... Mi, magyar diákok *enyugati Tibet*-nek neveztük el őket bánatunkban és keserűségünkben s a mikor olyan árván bolgyontunk festői városaik falai között, csodaszép esatornák mentén, vagy hallgatag parkjaik fái alatt, őszi esőben, szomorú ködben, nézve a fehér és fekete hatyúk néma suhanását a sötét vizen...

És a milyen érdekes a hollandok szellemi és vallásos élete, épen olyan érdekes a politikája is. Ennek a politikának ugyanaz a jellemvonása, a mi a népé, t. i. komoly, megbízható, mindig *elvi* alapon álló s küzdelmeiben is nemes, méltóságos. A politikai kalandorságnak itt nincs talaja. Mert náluk a politikai elvek és programok is *világéretből* fakadnak. A parlamentben tehát az összes világnézetek képviselve vannak. Ott vannak a kálvinizmus, róm. katolicizmus és tágabb körű protestánsizmus képviselői, ezek a *keresztény világnézet* alapján állanak, ez az úgynevezett jobb-párt, vagy *keresztény-blokk*. Azután ott vannak a különböző árnyalatú liberálisok, szabadgondolkodók, szociáldemokraták és szociálisták. Ez a balpárt. Most ez utóbbiak vannak koalícióban kormányon, míg előttük a keresztény pártok koalíciója uralkodott.

A holland szellemi életnek ma a legnagyobb, minden egyéb kortársát csodálatosan felülmúló alakja dr. *Kuyper* Ábrahám, a holland Bismarck. Hogy ki ez a csodálatos, örökifjú aggastyán, arról eredményekben és sikerek-

ben gazdag élete beszélhet csupán. És annál inkább feléje kell a figyelmünket fordítani, mert Hollandia e legnagyobb alakja az egész háború alatt a mi barátunk maradt, másfelől pedig most 1917 október 29-én lesz 80 éves.

Szűkeletes és rendkívüli az a karrier, a melyre dr. Kuyper visszatekinthet. Szinte azt lehetne mondani, hogy ilyen karriernek csak Hollandiában lehetőségek. Mint falusi református pap kezdte, majd politikus és képviselő lett. Később megalapította a *kálvinizmus* politikai pártját, az úgynevezett *antirevolutionaire-pártot*, a mely a kereszténység védelmére alakult a francia forradalom atheista államjogi és erkölcsi elveivel szemben. Később megszínálta *Vrije Universiteit* néven az első *református egyetemet* Európában, a melyen minden tanszék tanára hitvallásos, református ember lehet csupán. Maga Kuyper egyszerre két tanszékot vállalt az új egyetemen: egy *theologiai* és egy *irodalmit*. Közben a politikában mind nagyobb és nagyobb hatalomra és befolyásra jutott. Valóságos sajtóhadjáratot indított a szociálisták, szabadgondolkodók és atheisták ellen s a *keresztény Hollandia* érdekében *koalícióba lépett a római katolicizmussal*. Végül aztán, mint a keresztény koalíció szellemi vezére és feje kormányra is jutott és 1901-ben miniszterelnök lett s egy cikluson át az is maradt.

Közben azonban hihetetlen munkásságot fejtett tudományos, főleg a *theologiai* és *politikai* irodalom terén. Egész könyvtár, vagy 130 munkát írt eddig össze s ezek közül némelyik 3-4 kötetes. Ne felejtjük el ezenkívül megmérhetetlen publicisztikai működését sem. Politikai elveinek *propagálására* megalapította 1872-ben a *De Standaard* című napilapot s abban mint *főszerkesztő* 40 éven át majdnem *naponként* írja a vezércikkeket, még most is, 80 éves korában. *Theologiai* elveinek *propagálására* pedig a *Heraut* című egyházi hetilapot alapította s abban vasárnapról-vasárnapra szintén 40 év óta írja az első cikket. *Stílus* elsőrendű s korszakot alkotó a holland *szurnalisztika* szempontjából. Nem is csodálkozhatunk hát rajta, ha sokáig ő volt a *holland újságíró-egyesület* elnöke, majd miniszterelnöksége után tiszteletbeli elnöke.

Már 70-ik születésnapját is nagy lelkesedéssel ünnepelték Hollandiában s ekkor még legnagyobb ellenfelei is meghajtották zászlajukat nagysága előtt. Méltó tehát, hogy Hollandiáról szólva, mi is megemlékezzünk róla s tisztelettel adózzunk ekkora szellemi energia, ilyen alkotásokkal teli élet s ilyen ragyogó öregséggel szemben. Ezekben a sorsdöntő hónapokban végtelen nagyjelentőségű az, hogy a puritán és sovány holland nemzeti pártnak e hatalmas ezézári egyéniségű feje még él és uralkodik.

Dr. Sebastyén J.

Astor pénzzel kereskedik.

Járt Budapesten vagy húsz évvel ezelőtt egy jámbor muzulmán, a szudáni dervisek fajtájából. Sok «kicsi-kicsi üzletet» bonyolított le kávéházakban, vendéglőkben s főképp exotikus csesebecsékkel kereskedett. Valaki, hogy próbára tegye, pénzt kért tőle kölcsön s jó kamatot ígért neki. A jölkű Ibrahim nagyot nézett. Kész volt segíteni megszorult felebarátján, de kamatot semmiképen sem fogadott el. Azt mondotta, hogy a téhen is megfiadzik, más állat is szokott fiadzni, de sohasem hallotta, hogy a pénz is fiadzanék. Sehogy sem ment a fejébe, hogy sok szép «kicsi-kicsi üzletet» lehetne kötni pénzzel.

Astor János Jakab életfelfogása nem volt rokon az Ibrahimok gondolkodásával. Mikor a pénze oly temetelené vált, hogy már nem tudta elhelyezni vállalkozásaiban, újabb keresetforrást nyitott magának a bankszabadalmak formájában.

Az akkortájt megalapított bankoknak az volt az egyik legnagyobb kiváltsága Amerikában, hogy pénzt, sok pénzt gyárthattak. De hogyan lehetett ily szabadalomhoz jutniok, a mikor világos törvény tiltotta azt, hogy a bankok pénzt bocsátásnak ki? Az amerikai alkotmány szerint még szövetséges államnak

sem volt szabad pénzt verni vagy nyomtatni, hiteljegyeket bocsátani ki s törvényes fizetőeszközt honosítani meg az aranyon és ezüstön kívül.

A hatalmas pénzügyásztiák mégis követelték s befolyásukkal kivítették, hogy pénzkibocsátóbankokat alapíthassanak; az amerikai bíróságok, minthogy ősidőktől fogva meg szoktak hajolni e hatalmasok kívánságai előtt, most is abban az értelemben döntöttek, hogy az alkotmánytörvénynek az a kifejezése, hogy: «hiteljegyek», nem vonatkozik a bankjegyre is. Ily bírósági döntések aztán felszabadították az amerikai író szerint megvesztegethető törvényhozótestületek lelkiismeretét s az Astorok, a Goeletek s a többi nagyok bankszabadalmakhoz jutottak.

New-Yorknak 1799 körül még csak egy bankja volt, a «Bank of New-York». Ez a bank, melynek régi földirtokos családok voltak a vezetői, oly szemérmetlen nyíltsággal fizte a megfélemlítést a kereskedelemben és a politikában, hogy tüstént ellenzéki mozgalom indult meg — más bankengedély-kiszakozására. Burr Áron, az ellenzék vezére, egy szerencsés ötlettel meg is teremtette az új bankalapítás lehetőségét. Azt az ürügyet találva ki, hogy New-Yorkot, melynek lakosságát akkoriban rémesen tizedelte a sárgaláz, egészséges vízzel kell ellátni, törvényes felhatalmazást eszközölt ki (Myers szerint megvesztegetéssel), hogy meg-

KÖTÉLHÚZÁS ÁLLÓHELYZETBŐL.

lan' jövedelmekhez juttatták a vállalkozó osztályt.

A törvények, főképp New-York államban, nagyon sokáig jogot biztosítottak a bankoknak, hogy háromszor annyi papírpénzt bocsáthassanak forgalomba, mint a mennyi tőkájök volt. Az 1819. év táján New-York bankjai 62 millió korona erejéig bocsátottak ki papírpénzt, holott ércalapjuk, melylyel ezt a töméntelen papírrongyot beválhatták volna, nem ért többet tíz milliónál. Ezek a bankjegyek alig értek annyit, mint valami félig-meddig jó jancsi-bankó. De azok, a kik részeseek voltak kibocsátásukban, velük fizették munkásaikat, még pedig a reájök nyomtatott érték erejéig, olyankor is, mikor e bankjegyek árfolyama — a mi elég sokszor megesett — nagyon alacsonyban állt. Még jó volt, mikor vásárló erejük megütötte kitüntetett értékük felét. Mert válságos időkben előfordult az is, hogy egyáltalában nem kellettek senkinek.

A bankok családságához tartozott, hogy rábírták a farmereket és iparosokat, hogy náluk helyezték el készpénzüket. Az ércpénz a bankok szekrényeibe vándorolt s válságok idején a betevők nem kaptak érte mást, mint értéktelen bankjegyet. «A bankok nagy nyereségei — jelentette a newyorki szenátus kiküldött bizottsága 1884-ben — papírpénz-kibocsátásaikból erednek. Ez a kiváltság módot ad nekik arra,

TÁVGYALOGLÓ VERSENY KATONAI FELSZERELÉSSEL AQUINCUMTÓL A MARGITSZIGETRE: A csatlak.

alapíthassa az úgynevezett Manhattan-társulatot. Az alapítókat szinleg csakis emberbaráti érzélet vezette. De Burr Áron oly ügyesen fogalmazta meg szabadságlevelét, hogy a törvényhozás, mely annak rendje és módja szerint jóváhagyta, utóbb maga bámúlt legjobban, mikor kitűnt, hogy voltaképpen korlátlan felhatalmazásokat s bankszabadalmat is adott a társulatnak.

A Manhattan-társulat először törte át szabadságával az államtörvényeket. A következő évtizedekben már egymásután alakulhattak meg törvényes felhatalmazással és hasonló jogkörrel New-York államban s más szövetséges államokban is bankok, melyek alig hogy megkapták szabadságukat, tömegesen bocsátották ki — kellő ércalap nélkül — a papírpénzt. Az egyikről, melynek alapítói között voltak a Goelet testvérek is, meg van írva, hogy tartalékai közt külön 50,000 dolláros megvesztegetési alapot is gyűjtött.

Astor legalább négy ily banknak volt részvényese: 1000 részvényt nyel a Manhattan-banknak, 1000-rel a Kereskedők bankjának, 500-zal a Bank of Amerika-nak és 1604-gyel az Ipar-banknak. Szó sincs róla: személyesen nem szennyezte be kezét azokkal a megvesztegetésekkel, melyeknek bűnét akárhányszor reásütötték ezekre a pénzügyészekre. De egyéb-ként bőségesen, sőt lehet mondani: elsősorban vette ki részét azokból a kétéves erkölcsi üzletekből, melyek a bankrendszer segítségével hallat-

AKADÁLYVERSENY. — A versenyzőknek az akadály alatt kellett átbújni.

A MARGITSZIGETI KIÁLLÍTÁS SPORTÜNNEPÉRŐL: KATONÁK SPORTVERSENYE.

GABONASZÁLLÍTÁS BUDAPESTEN, A DUNAI RAKPARTON.

hogyan pénzt nyomtassanak, az ércpénzt betétül magukhoz vonják és több pénzt kölcsönözhetnek ki, mint a mennyi tényleges tőkájuk van. Az a bank, melynek tőkéje 100,000 dollár, 250,000 dollárt kölcsönözhet ki, a mi azt jelenti, hogy harmadfélszer annyi pénzért szedhet kamatot, mint a mennyi valóságos tőkájuk van.»

Az 1837-iki pénzváltás.

Harminczhárom esztendeig gyártották így a bankok a pénzt. Az állam pedig segítette őket akkor is, mikor látszólag ellenük fordult, s mikor például New-York megszorította a bankjegykibocsátás jogát. Mert a tilalom csak az új társulatokra vonatkozott, a régiekre nem. Azoknak jogát valóságos monopóliummá változtatták. New-York parlamentje megtegte azt is, hogy kényszerítette a város hatóságait, hogy a közpénzeket a Manhattan-társulatnál helyezték el.

1837-ben aztán elkövetkezett a nagy pénzügyi összeroppanás. New-York bankjai akkor éppen hatodfél millió dollárnyi közpénzt tartottak a kezükben. Mikor felkérték őket, hogy fizessenek ki belőle csak egy milliót, vagy egyenlítették ki legalább az árszámok között, nem álltak kötelnek. Legfeljebb ha értéktelen bankjegyekkel voltak hajlandók kielégíteni a hatóságot és betevő közönségüket. Mikor pedig az emberek örült kétségbeesésükben megostromolták a bankokat s a pénzüket követelték, a bankok fegyveres örökkel zsúfolták meg helyiségeiket s utasításba adták, hogy löjjenek a népre, ha meg akarnak rohanni a pénztáratok. Nem kevesebb, mint nyolcezer bank szüntette meg e végzetes éven fizetését Amerikaszerte s nem voltak reávehetőek, hogy bár egy fillért is kifizessenek a kormányoknak, melyek összesen 30 millió dollárt helyeztek el náluk, s a népek, melyet 120 milliónyi bankjegyükkel boldogítottak. Mikor pedig a nyomor és a kétségbeesés tetőpontjára ért, a kormány — ily nagy volt a bankok befolyása — törvényt bocsátott ki, mely egyesesen megengedte a bankoknak a készpénz beszüntetését. A következőkben borzalmasak voltak. «A gyárak, a kereskedelmi vállalatok és a más közhasznú berendezések ezrei» — jelent a new-yorki szenátus bizottsága — «e mostani válság következtében tönkrementek, vagy megbénultak... Minden nagy városban sokan jutottak koldusbotra családjaikkal együtt olyanok, kik évek során át boldogultak becsületes üzleti munkásságuk révén.»

Ezzel az idézettel fejezi be Myers a leírását annak a katasztrófának, mely az amerikai nép egyik szörnyű megpróbáltatása volt. A bankok mögött álló dollárkirályoknak pedig a nagyarányú gazdagodás újabb lehetőségeit nyitotta meg.

Astor szerepe a visszaéléseknek ebben a korszakban eléggé világos. Amerika leggazdagabb férfiai mindenesetre öríztek attól, hogy az

állapotok előidézésében nyilant és személyesen vegyen részt. Arra, hogy vesztessen, vagy hogy átlátszó manővereknek zászlóvivője legyen, mint Burr Áron, kapható nem volt. Mint régente az Amerikai Szókratészatnál az ügynökei, a munkának megvetendő és erkölcsbe, törvénybe nyilant beleütköző részét most is a Burr Áronok és az alantasabb szerepvivők végezték el helyette. Astor a jó vállalatban egyszerűen érdekeltet vállalt s nevével, tekintélyével, befolyásával megkönnyítette az elvetemült munkáját. A törvényhozásnak sohasem volt tagja, de bent voltak meghitt emberei, kik adott alkalommal előmozdították az érdekeiknek megfelelő döntést.

A nagy pénzügyi összeroppanás idején bámulatos akaraterővel merített magának hasznát a mások kétségbeeséséből. «Óriásilag megnövelte gazdagságát», írja egy kortársa, «állampapírok, közlevek és jelzőköltségek beszevéásával az 1836—1837. évi pénzügyi válságban. A megszorult tőkepiacoktól potom áron vette meg betáblázott követeléseiket s ha az adós nem fizetett, kitüzte az árverést és az akkori viszonyokhoz képest nevével árakon vette meg az adóssággal terhelt házakat.»

És néhány évvel 1837 után sokszorosa rá nőtt meg Astornak amugy is óriási vagyona.

Amerika leggazdagabb embere.

Beach Mózes Jale, a New-York-i kiadója, 1847-ben és 1852-ben közzétette az akkori New-York leggazdagabb embereinek listáját. Kimutatása szerint, melynek megbízhatóságát általánosan elismerték, New-Yorkban huszonöt olyan ember élt akkor, kinek vagyona megütötte az egy millió dollárt, vagyis öt millió koronát. A legkiválóbbak voltak a dollár-milliomosok közt Cooper Péter 1 millió, a Goelet-család 2 millió, a Lorillardok 1, Taylor Mózes 1, Stewart A. T. 2, Vanderbilt Cornelius 1½ és Crosby William B. 1½ millió dollár vagyonnal. Volt még néhány nagy vagyon, mely egyenként félmillió dollárt és több száz, mely 100,000—300,000 dollár számolt. A középvagyon 100,000—200,000 dollár közt ingadozott. Philadelphiában ugyanakkor kilenc millió ember volt, de ezek közül csak kettő volt olyan, kinek egy millió dollárnál nagyobb vagyona volt.

Mily óriási magasságra állt ez egyszerű milliók fölött az 6 20 millió dolláros, vagyis 100 millió koronás vagyonával egész Amerikának leggazdagabb embere, Astor! Az ő rekordját egyelőre nem közelíthette meg senki. Láttuk, hogyan szaporodtak milliói a szörmekekedés, a telekvásárlások, a banküzletek révén. Hogyan hordták a téglákat gazdagságának épületéhez ügynökei, a prémválasztók, a szegény, rmlásukba siető indiánok, aztán letűnő földirtók-osztály, a new-yorki berkaszárnák nyomorultjai, végül pedig a nagy-

bankok nyomorultjai, a betevők, kik aranyért értéketlen papírpénzt kaptak, a papíroszpénzt aztán semmit.

Eletének hetvenedik és nyolcvanötödik éve közt Astort valósággal már csak legfőbb szerzett vagyonának, a new-yorki telekértékeknek szédítő és mégis természetes értéknövekedéséből gazdagodott oly mértékben, mely az addigi arányokat sokszorosán túlszárnyalta. És aggodorának munkáját a gazdagság az új, hatalmas forrásának irgalmatlan kihasználása veszi igénybe.

A new-yorki mocsaras és nem mocsaras háztelkek, a manhattan-szigeti farmok idejének teljessége elérkezett. Megindult a bevándorlás áradata az újvilág nyugati partja s főképp New-York felé. 1843-ban 60,000 bevándorló érkezett New-York kikötőjébe; négy év múlva számuk évente 129,000-re majd, 300,000-re emelkedett s azóta is nőttön-nőtt. New-York 1850-ben már félmillió lakóú nagyváros s egykor üres telkein most sorra épültek a házak, a gazdagok palotái mellett a szegények tömeglakásai. A házhelyek értéke sohasem remélt magasságra emelkedett.

Sohasem remélt magasságra? Ez a meghatározás talán csak közhely. Mert Astor bizonyára számított rá. Nem hiába tette vagyonának legfőbb alapjává a new-yorki házhelyeket. Azt a földet, melyet egyszer a Manhattan-szigeten a karmai közé kerített, nem bocsátotta ki a kezéből többé soha. Kétféle módon értékesítette. Az egyik az volt, hogy a város közepén levő óriási földterületeit parlagon hevertette s nézte, hogyan épül körülöttük a város és hogyan növeli szédületes módon az értéküket. A másik mód a saját külön bérleti rendszere volt, melyet utódai most is áhítatosan követnek. Bérbeadta házhelyeit az évek egy bizonyos számára, rendszerint 21 esztendőre. Igen kemény feltételek voltak, melyekből nem engedett. A bérlet felépítette a bérbevett telken az üzletházat, vagy a berkaszárnát, fizette a telek értékének (s ez értéket Astor szabta meg) öt vagy hat százalékát, viselte az adóterhet, a javítás, karbantartás minden költségét s az ingatlan vagyonnak minden más terhé, a huszonegy év lejártá után pedig Astor birtokba vette a házat s korlátlan tulajdonosa lett. Volt, a ki nem ment bele a kemény feltételekbe. Astor nem alkudozott vele. Várta, míg könyörögni jön hozzá az, kinek a telkére sürgősen szüksége van és aláírja az eleje szabott feltételeket. Az ilyen ideig-óráig való háztulajdonosok vagy az Astortól bérlet telken épült áruházak és berkaszárnák bérleti aztán természetesen vevőkre, albérlőkre hátrították át nagy terheiket s ily módon a new-yorki százazatok, az áruházak vásárlói s a tömeglakások kisbérleti végső eredményben Astor zsellerei lettek. (Folytatása következik.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Fata Morgana. Ifjabb Gaál Mózes, kinek e című műve most jelent meg egy kis könyve, új író, folyóiratokban, lapokban láttuk néhány novelláját, a mult évben egy ifjúsági regényét. A legújabb generációban, a mely a legutolsó évek során próbál helyet szorítani magának irodalmunkban, egyike a figyelemre legméltóbbaknak. Még nem teljesen kész, az elbeszélés eszközeit nem használja azzal a magától értetődő biztonsággal, a mely elfelejteti eszköz-voltukat s nem mindig tud mondani valóját s az elmondás módja között szilárd egyensúlyt tartani: kevéssé jelentékeny dolgoknak túlságos nyomtatékot ad és fontosabbakon könyveden siklik el. De vannak olyan jó tulajdonságai, melyek a fejlődés igen biztató perspektíváit tárják fel. Fiatal írónk átlagánál jóval nagyobb apparátust hoz magával: irodalmi és filozófiai műveltséget, elmélyedő hajlamot, az emberi alakok és helyzetek pszichológiai kimélyítésére való törekvést, az előadásban egyéni hangot, a mely még nem szólal meg ugyan egészen tisztán és zavartalanul, de máris megkülönbözteti mindenki másétől. Elbeszélői is tud, van érzéke az élet képményeinek és helyzetekből való felépítése iránt, emberi lényeit ki tudja emelni környezetükből úgy, hogy azért érezhető legyen az összefüggés az ember és környezet között. A reflexió még nagy szerepet játszik nála az eleven élet rovására, az érzéki látás helyét sokszor eltolja a gondolás, de novelláiban minduntalan találunk olyan jeleneteket, részleteket és színekét, melyek a valóságos élmény hatását teszik ránk s élményünké tudnak lenni az olvasóra nézve is. A *Jelmondtában* című novellája,

valamennyi között a legkézsebb írói munka, nagyon érdekes és új pszichológiai jelenséget világít meg, a hideg temperamentumú nő, a ki gyötördőve éri azt az irt, a melyet frigiditása okoz életében, de semmiképpen nem tud szabadulni jégpáncéljából. Az élet egy olyan tikkáról ad ebben a novellában dokumentumokat az író, a melyet még alig tárgyalt az irodalom, holott érdekes és kiaknázásra alkalmas lelki komplikációk forrása. A könyv legerjedelmesebb darabja, a *Szentmagdolmanapi* prédikáció misztikus történet, mely egy középkori szerzetes barát belsejében folyik le, — minden figyelemre méltó munka ez, bizonyítja az író fantasztikumra hajlandó képességét. Helyenként kelletlenül elvontabb ugyan, nem tudja mindig egyenletes biztonsággal megőrzíteni a gondolat izgalmat és pszichológiai történet-jellegét, de van benne bizonyos lendület és meggyőző képesség a mely bele tudja kapcsolni az olvasót a torlódo gondolatok szövevényébe. A többi történetek mindegyikében találunk olyan vonásokat, a melyek meggyőzően bizonyítják szerzőjünk írói voltát, azt, hogy olyasvalaki igyekszik itt közölni magát velünk, a kinek erre joga van s megvárni rá az eszközei. Az egész könyvnek van valami sajátossága levegője, a mely nyilván az íróból magából árad ki s az ő saját líráját jelzi. Kicsit túlzottan levegős ez, a melyben az emberek idegrendszere a normálisnál élénkebben reagál az életre, — mintha az a sajátosság illat érződne ki belőle, a melyet a szanatóriumok folyosóiról ismerünk. Talán nem egészen véletlen, hogy a novellákban ismételt szanatórium és kórház a színtér. Az embereit passzvak, mindig csak történi velük valami, az élet áztóg rajtuk, a nélkül, hogy ők a maguk aktivitásával belevegynének. Világzsemlét dolgoz-ez, avagy csak onnan van, hogy az író még fiatal, még csak recipiálja az életet, még nem jutott odáig, hogy cselekvőleg alakítan merje — ez olyan kérdés, a melyre a feleletet később fogjuk megkapni, további munkásságából.

A *Jó Pajtás*, *Benedek Elek* képes gyermeklapja október 28-iki legújabb számába *Ábrányi* Emil írt verset, *Zsoldos* László elbeszélést, *Dániel* Lengyel Laura folytatja regényét, *Zöldi* Márton érdekes történetet mond el, *Harangly* Jenő szép képet rajzolt, *Enárdi* Béla verset írt s maga készítette hozzá illusztrációt is, *Ávar* Gyula befejezi szép meséjét, *Benedek Elek* verse, tarka mese, az *Emmi Csodaszigetben* című regény, a *rejtvények*, szerkesztői tüzetek egészítik ki a szám

gazdag tartalmát. A *Jó Pajtás*-t a Franklin-Társulat adja ki, előfizetési ára egész évre 12 korona, fél évre 6 korona, negyed évre 3 korona egyes szám ára 24 fillér. Mutatványszámot kívánatra küld a kiadóhivatal, IV. ker. Egyetem-utca 4.

A HÁBORÚ NAPJAI.

Október 18. A németek Ósel szigetén eddig 10,000 foglyot ejtettek, 50 ágyút, néhány sértesen nehéz parti üteget és néhány tábort üteget szákmányoltak sok más hadiszerezettel együtt. Német tengeri haderők előrenyomultak a rigai öbl aknamezőin át egész a Moonson déli kijáratáig, a hová rövid tüközés után mintegy 20 orosz hadihajó visszavonult. A Moonson levő Vó mellett s az észlándi parton Werder mellett elnémították az orosz ütegeket. Más német flottaegységek a Kassa Wick keleti részében helyezkedtek el és elzárják az átjárót nyugat felé. A nyugati harczterén a flandriai arczvonal közepén Soissonstól északkeletre és az Aisnetől a Maas keleti partjáig tüzérségi harc és kisebb jelentőségű gyalogsági vállalkozások.

Október 19. A németek csónakokon és a kötél-tésen átkelve a kis Sundon meghodították Moon sziget nyugati partját s az oroszokat, a hol ellenállottak, legyőzték. Két orosz gyalogezredet, mintegy 5000 embert elfogtak. Óselén és Moonson egy orosz hadosztálytörzs és 3 dandártörzs jutott kezükre. Német tengeri haderők a Moon körüli vizekben több ütközetet vívtak orosz hadihajókkal. A Slava orosz sorhajót elsüllyesztették. Miután erre német sorhajók és cirkiálók leküzdötték a mooni és werderi ütegeket, a németek elfoglalták az egész Moon szigetet. A nyugati harczterén Flandriában és Soissonstól északkeletre tüzérségi harcok. Vauxaillonnál egy francia felderítő támadást, a Chemin des Dames keleti részében három francia támadást vertek vissza a németek. Az olasz harczterén a tiroli és karintiai arczvonalon helyi harcok.

Október 20. A németek Dagó szigetén is csapatokat szállítottak partra és ott előhaladtak. A nyugati harczterén Flandriában a kedvezőtlen megfigyelési viszonyok miatt csekélyebb volt a tüzérségi harc, Soissonstól északkeletre azonban erős maradt, sőt a végköszök fokozódott. Nagyobb gyalogsági harc nem volt.

Október 21. Dagó szigetén a németek elérték a keleti partot s portyázó csapatok bejárák a sziget belsejét. A Moon sziget és a szárazföld között

fekvő Schilday szigetét is megszállták. Az orosz tengeri haderők észak felé sietve elhagyták Moonsondot. A nyugati harczterén este Dixmudenél és a főharczterén néhány szakaszán erősödött a tűz. Vauxaillonnál Brayeig a tüzérségi harc a legnagyobb heveségre emelkedett.

Október 22. Az egész Dagó sziget a németek birtokában van. A német szárazföldi és tengeri haderők közösen kilencz nap alatt hajtották végre azt a hadműveletet, a mely Ósel, Moon és Dagó szigeteit, a keleti-tenger keleti részének kelet felé német kézre juttatta. A nyugati harczterén Flandriában a houthoulisti erdtől a comines—yperti csatornáig nagy erejű fokozódott a tüzérségi tűz, az Aillette-laply és Braye között a tüzérségi csata az összes harci eszközök legnagyobb mértékű latbavetésével tombolt. Az olasz harczterén a Rolle-szoros út mindkét oldalán, a Pellegrinovágyban és a Marmulata-vidéken felelelt a harci tevékenység. A Monte Emeten felrobbantunk egy ellenség támasztó pontot.

Október 23. A németek szákmánya a rigai öblben fekvő szigetek elleni hadműveletekben 20,130 fogoly, több mint 100 ágyú, 150 géppuska és igen sok más hadiszerezet. A nyugati harczterén Flandriában a Draibank és Poelcapelle közti harcok estig tartottak. A németek az ellenséget, mely kezdetben csak a houthoulisti erdtől déli szélén nyomult mélyebben belémeti zónájukba, ellentámadással visszavetették. A csekély, legfeljebb 300 méter mély és 1200 méter széles területnyereséget az ellenség új erőstései sem tudták kibővíteni. Ide-oda hullámzó harcokban Poelcapellenél délelőtt és este újra meginduló erős angol támadásokkal szemben a németek megtartották, illetve visszaverték előbbi vonalaikat. Gheluveltől kétoldalt a németek védőtűze törte meg az angol lökés erejét. Soissonstól északkeletre a tüzérségi csata délelben újra megkezdődött, az Aillette laply és Braye közt hatalmas heveségre emelkedett s virradatkor erős francia támadásokkal megkezdődött a gyalogsági csata. A Maas keleti partján a németek rohammal elfoglalták a 326-os magaslatot. Az olasz harczterén a Monte San Gabriele északi lejtőjén kézigyránat-harcokkal meghusult két gyengébb ellenség támadás.

Október 24. A rigai öbl és a Duna között a németek zavartalanul visszavonták biztosító csapatokat. A nyugati harczterén Flandriában a németek ellentámadással visszavetették a houthoulisti erdtől déli szélén az angoloktól meg megszállott területeket. A francziák tegnap két részben

NAGYOTHALLÓKNAK
nékülzhetetlen a világűr akusztik halló készülék.
DEUTSCHE AKUSTIK GESELLSCHAFT
magyarországi raktára
GLÜCK GYULA Budapest, VII., Akácfa-utca 4.
Telefon: József 64—07.

Vérszegénység, ideges fejfájás, anémia
ellen a legnagyobb orvosi tekintélyek ajánlják

ROZSNYAI
VILÁGHIRŰ
VASAS
CHINABORÁT

melynek kitűnő voltát mindenki elismeri. Kitűnő hatásánál fogva a hasonló készítményeket feljmulja. Milleniumi nagy éremmel kitüntetve a Számos kiállításon díjazva. — Kis palack 2 korona 60 fill, nagy palack 3 korona 80 fill.

Készíti:
ROZSNYAI MÁTYÁS
gyógyszerháza, Arad,
Szabadság-tér. ☞

Exhumálásokat

az összes európai hósi temetőkből, valamint a szükséges okmányok beszerzését szoliz árban, anyagi kezeség mellett eszközölünk

Szende és Szabó ezrelött **Gebauer Károly r.t.**
exhumációs vállalata, Budapest, Károly király-út 4.
Elsőrendű szakintézet. — Telefon 51—02.

ÖREG HAMIS FOGAKAT
töröttet is veszek darabját 1 K-ért, aranyat, ezüstöt, régiségeket, butort és mindenféle tárgyakat. Wyszlogrod, VIII., Tisza Kálmán-tér 13. — Levelező-lapra jövek.

Előkelő hölgyek
szépitőszere a

Diana-puder

Próbadoz... 1.—K
Nagy... 2.50
Mindenütt kapható.

Ismeri ön már
a 100-as
CSALÁDI
FEDÁK
CIPÓKRÉMET
üvegtégelyben

Egy üvegtégely a legnagyobb háztartásban is egy hónapra elegendő.

Mindenütt kapható.

Tekintve a szállítás körüli nehézségeket, figyelembe véve a t. fogyasztó közönséget, hogy ősi és téli szükségletét már most beszerezni sziveskedjék.

VADÁSZ ZSIGMOND UTÓDA
Budapest, V., Báivány-utca 15. sz.

CSILLÁROK
legmodernebb kivitelben, óriási választékban, gázipénz vagy törlesztéses kölcsöndij ellenében. — **Gázfűtőkályhák, gázadiátorok, gáztűzhelyek, gázfűzők, gázvasalók kaphatók.**

nagy támadásba fogtak a Chemin des Dameson Vauxaillontól a Painsyától északra fekvő fensikig. A délelőtti az Oise-Aisne-csatornától délre kifejlődött harczok nehéz, váltakozó küzdelemre vezettek az Ailette és az osteri magálatok között. A kora reggeli támadás nem jutott előbbre, csak később friss erőknél sikerült nyugat felől Allemant, dél felől Chavignon irányában a német állásokba betörni s a nevezett falukig nyomulni. Ezzel a közbelső állások tarthatatlank lettek. A csapatok visszavonásakor a németeknek előretolt útegeket is fel kellett robbantani és az ellenségnek átengedni. A keményen utának nyomuló francziák lökését német tartalékok fogták fel Pinontól délre, Vandessonnál és Chavignonnál. Tovább nem jutott előre az ellenség. A La Royre major két oldalán egyidejűleg indított francia támadás meghiúsult. Este a francziák Braye és Ailette közötti támadása is összeomlott. Az olasz harczterén az egész harczvonalon fokozódott a harci tevékenység. Flitschnél, Tolmeinnél s a Bainsizza-Heilgensteint fensikón a mi gyalogságunk és német gyalogság hatalmas tüzrégi előkészítés után betört az olasz vonalakra.

HALÁLOZÁSOK.

Hósi halált haltak: SZEKULICS BEZSÓ ezredes, a budapesti honvéd tüzérezredár parancsnoka, a csernyovci kórházban. — FUTIMA EMIL, a császári és királyi 16. gyalogezred őrnagyja, a harczterén szerzett betegségében Budapesten. — KURSCHERA KÁROLY báró, a 6. számú hegyi tüzérezred főhadnagya, repulótiszt, az orosz harczterén. — CSERHÁTI JENŐ, műegyetemi hallgató, közös gyalogezredbeli főhadnagya, a két signum laudis és a hadiékítményes harmadosztályú katonai érdemkereszt tulajdonosa, a bukovinai harczterén. — TELKES PÁL, a budapesti földtani intézet könyvtárosa, tartalékos főhadnagya, a harczterén szerzett betegségében 36 éves korában Laibachban. — SZILÁSI és pilisi SZILÁSSY ISTVÁN, a 7-ik huszárezred tartalékos hadnagya 29 éves korában az orosz fronton. — KOMARÓM JENŐ, tartalékos tüzérezred, a nagy ezüst és a bronz vitézségi érem tulajdonosa, 22 éves korában, a tizenegyedik izonói csatában. — KISSZEBENI GYÖNYÖS SÁNDOR IV. éves gépészmérnök, a 68. gyalogezredhez beosztott tüzérezredpródlőlt, 28 éves korában a román harczterén. Elhunytak még a közelebbi napokban: Tordát-

falvi HALMÁGYI SÁNDOR, nyugalmazott budapesti ítélőtáblai bíró, 86 éves korában. — Idősb Kovács SÁNDOR, nyug. pénzügyi tanácsos, a budapesti székfővárosi pénzügyigazgatóság számvevőségének volt főnöke, 85 éves korában Budapesten. — WEISZFELD ADOLF, nyug. tanító, Vázsonyi Vilmos dr. miniszternek és Vázsonyi Jenő államvasuti igazgatónak az édesapja 84 éves korában Budapesten. — DUZS SÁNDOR, nyug. főgimnáziumtanár, 84 éves korában Hódmezővásárhelyen. — HOFFMANN VINCOZE, nyug. püspöki számtartó 77 éves korában a sopronmegyei Himódon. — HAJNAL ENDRE, királyi tanácsos, ügyvéd, a soproni ügyvédi kamara alelnöke 78 éves korában. — ABRUDBÁNYAI NAGY JÁNOS dr., orvos és földbírtokos, 71 éves korában Kiszűszálláson. — LEFÉBER ÁGOSTON, volt vállalkozó 69 éves korában Budapesten. — KERTEZÉS MIKSA FERENCZ, nagyváradai premontréi rendű tanár. tb. rendnagya, 67 éves korában Nagyváradon. — TARNÓI KOSTYÁL ZSIGMOND, a legfőbb állami számvevőség alelnöke, Budapesten. — ZADOR BERTALAN, az Első Magyar Általános Biztosító Társaság aradi főügynökségének titkára 60 éves korában Budapesten. — CSIPKÉS JÓZSEF, zsolnai főreáliskolai tanár, 38 éves korában. — ÖZV. ALSÓ- és felsőkamencezi és nemeskaszolányi KOSZTOLÁNYI SÁNDORNÉ, szül. nagyváradai és nagyselmeczi Rakovszky Malvin, 76 éves korában, Nemesényben. — ÖZV. WEISSMANN JÓZSEFNÉ, 73 éves korában, Budapesten. — Idősebb rózsashegyi DEREBANO ISTVÁNNÉ, szül. lipótzentandrás Andriacsnyk Etelka, 63 éves korában, Budapesten. — VÁRADY LAJOSNÉ, szül. Korányi Emma, 53 éves korában, Budapesten. — SZEGŐ BÉLÁNÉ, székfővárosi tanító, Szegő Bélának, a Pesti Hírlap munkatársának felesége, 48 éves korában, Budapesten. — ÖZV. nemes KUN JÁNOSNÉ, sz. borszavai Lengyel Ludovika Lujza 88 éves korában, Budapesten.

Szerkesztői üzenetek.

Foglyok éjszakája. Semmi sem volna érdekesebb és meghatóbb, mintha valaki, elmények alapján, igazi költő módjára megírta a hadifogság költészetét. Sajnos azonban, ez a kísérlet nem oldja meg a feladatot, mert nem poetai tehetség műve. — Tengereutul. Egy elárvult asszonyhoz. Asszonyi közvetlenséggel megirt próbálkozások, hiával vannak mindenemű költői alakító erőnek. — A pacirta. Születen. Teljesen kitalátatlan próbálkozás, nincs bennük semmi, a mi sikernek csak reményével is biztatna.

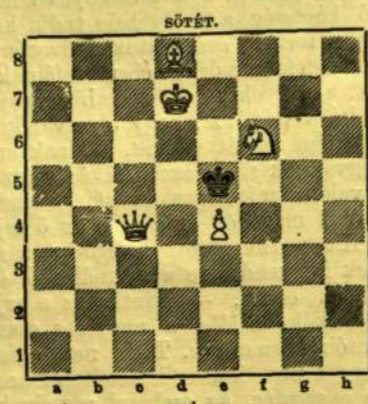
EGYVELEG.

* A khinaiak az Egyesült Államokban feltűnően sok irlandi nőt vesznek el s igen sajtátságos, hogy az irlandi nők is nagyon szeretnek mongol férfiakhoz férjhez menni. Különösen Kaliforniában már most is észrevehető az e vegyületekből keletkezett új ember-faj.

A «Mercur» váltóüzleti r-l igazgatósága elhatározta, hogy az intézet fejlődésére és üzletágainak kiterjesztésére való tekintettel az alaptőkét 10 millió koronáról 20 millió koronára emeli fel. E célból a részvényeseket folyó hó 31-ére rendkívüli közgyűlésre hívja össze.

SAKKJÁTÉK.

3075. számú feladvány Cumpé J.-től. Béc.

Világos indul és a harmadik lépésre mattot ad.

KÉPTALÁNY.

A Vasárnapi Ujság 89-dik számában megjelent képtalány megfejtése: Káka tővel költ a rucza.

Felelős szerkesztő: Holtsy Pál.

Szerkesztési iroda: Budapest, IV., Vármeze-utca 11. Lapkiadó tulajdonos Franklin-Társulat IV., Egyetem-utca 4.

Szöllőoltványok 2-3 éves gyökeres, pótlásra kiválóan alkalmas, továbbá európai sáma és gyökeres, Delaware és más direkt-termő sáma és gyökeres szőlővesszők, dísz- és gyümölcsfák a legjobb minőségben olcsó árban beszereshetők

SZÜCS RESZVÉNYTÁRSASÁG SZŐLLŐTELEPEN BIHARDIÓSZÉG. * Árjegyzék ingyen.

HAJSZÁLAKAT

arcs, mell és karon legrovidebb idő alatt seb és utónyom nélkül villámmal lehet végleg kitérni Dr. Maccher módja szerint. E kezelésre kizárólag intézetem van jogosítva. Azért intézetemben is kaphatók szor, mely percek alatt eltávolítja az arczhajákat, nem vélt, de hosszabb időre. — Szépség szappán, szendők, milkszappán, pattanás eltávolító. — Arcmaszaga jutányos ártételeben. — Kosmetika legújabb vívmánya az Enall borogatóvíz, mely 14 nap alatt a legnagyobb mértékben eltávolítja a bőrtől a felesleges zsírt. — Hajszaápoló, kebelkrém, fejbőrkrém, szappán, puder minden színben. — Késműszerek utárvételi díszkötésben. — Levelekre válasz. — Tanítványok felvételnek. — Telefon 156-99.

GÁOG ARANKA kozmetikai intézete, Budapest, IV., Mehmed szultán-út 13. V. osztály.

Hűvösvölgyi Park-szanatorium

Klimatikus, physikalikus és diétikus gyógyintézet. Bpest, I., Hűvösvölgy-út 78. Villamos megálló. T. 145-90 és 75-35. Ajánlatos bel-, ideg- és szívbetegeknek, údülőknek és rekonvalescenteknek. Mosdóterasz kézfű. Hűvösvölgy. Egész éven át nyitva.

ÓRÁK kiváló pontossággal szabályozva 10 évi jóállás mellett.

ÉKSZEREK dívatos és izlases kivitelben.

EVŐESZKÖZÖK ezüst és alpaccaezüstből.

EZÜSTNEMÜEK

DISZTÁRGYAK szigorúan szabott jutányos árakon készpénz és előnyös részletfizetéssel felvétel mellett beszereshetők

BRAUSWETTER JÁNOS ÓHRONOMETR és MŰORÁSNÁL Alapították SZEGED. Számos ki- 1847-ben. — Ünnepi. — 2000 ezer — Hírnévű levél. Legújabb díszese nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

HAJELTÁVOLÍTÓSZER!

Ravissant eltávolít hőlgyek arczáról, karjáról minden kellemetlen szörzetet. Nijálatmentes. Azonnal látható hatás. Orvosilag ajánlva. Vidékre utaditással. Szétküldés díszkötésben.

„Kebelkrém“ a kebel fejleszt, keménynyos és üdév teszi. Arczhámasztó és krémek. — Kitérő arczelhárítókrém.

BOTTÁR REGINA kozmetikai intézete. Budapest, Erzsébet-körút 34. sz.

MATTONI-FELÉ

GISSHÜBLER természetes égvényes SAVANYÚVIZ

10 darab «PAX»-tablettával (60 fillér) 10 darab tojást takarít meg!

Okos háziasszony használja. * Úgyes kereskedő árusítja. 10 darabos mintáldeményű 1. — K-ért bérmentve küldünk. 140 tubus K 60 bérmentve. — Feltűnő szép reklámok ingyen. **PAX** művek Budapest. Képviseletet felveszünk. **VII., Rákóczi-út 24. sz.** Telefon: József 28-05.

ALAPITVA 1914.

Gyász esetben Haltenberger Vilmos ruhák soron kívül kelmefestő, vegytisztító és gőzmosógépekben festetnek fekete. Nagyvárad. Postafiók. Postai megbízások gyorsan és pontosan eszközöltenek.

HANGLEMEZEKET lejátszott vagy törötteteket ujakra cserél vagy készpénzért is vesz

WAGNER „Hangszer - Király“ BUDAPEST, VIII., József-körút 15. szám. — Telefon.

Használhatatlan

FOGSOROKAT

film és ezüsttörmelékkel, higanyt, ezüst-papír hulladékokat, szilagoszólakát veszek:

Gross Antal, Budapest, VIII., József-körút 23.

LOHR MARIA (KRONFUSZ)

A főváros első és legregőbb csipke-tisztító, vegytisztító és kelmefestő gyári intézete.

Fűzők: 11. Fő-ú. 27. IV. Ekv-út 6. Kosztométi-ú. 14. V. Harmincad-ú. 4. VI. Teréz-krt 29. Andrassy-út 16. VIII. József-krt 2. Telefon: Józ. 2-37

BERZEVICZY ALBERT ÚJ KÖNYVE:

DÉLEN

UTIRAJZOK ÉS TANULMÁNYOK

136 KÉPPÉL

Ára 20 korona.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSSEN.

A TURANIZMUS BIBLIÁJA

ZEMPLÉNI ÁRPÁD KÖNYVE:

TURÁNI DALOK

MONDAI ÉS TÖRTÉNETI ÉNEKEK ÉS POLITIKAI KÖLTEMENYEK.

Ára 5 korona.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSSEN.

Vadászsportot űzők

akár itthon, akár a fronton vannak — figyelmébe ajánljuk a

„NIMRÓD“ KÉPES VADÁSZUJSÁG-ot

Állandó melléklete:

„A vadászszab“

című egyedüli magyar nyelvű ebtenyészési szaklap.

Mindkét lap gyönyörűen illusztrálva.

Előfizetési ár mindkét lapra: egész évre 16 kor., félévre 8 kor., negyed-évre 4.— K, egyes szám ára 50 fillér.

Tessék mutatványszámot kérni.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Egyetem-utca 4. sz. (Franklin-Társulat.)

MOLNÁR FERENCZ ÚJ KÖNYVE:

AZ ÓRIÁS ÉS EGYÉB ELBESZÉLÉSEK

Ára 5 korona

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSSEN.

IBSEN

KLASSZIKUS DRÁMAI KÖLTEMÉNYE:

PEER GYNT

FORDITOTTA SEBESTYÉN KÁROLY

Megjelent a MAGYAR KÖNYVTÁR-ban (871—874. szám.)

Ára 1 kor. 44 fillér.

KAPHATO MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSSEN.

RENDELÉSNÉL SZIVESKEDJÉK LAPUNKRA HIVATKOZNI

Új könyv

CHOLNOKY JENŐ, a kiváló magyar földrajzi írótló:

FÖLD ÉS NÉPEI

Népszerű földrajzi kézikönyv

I. kötet

AMERIKA

Két szines térképpel, 32 műmelléklettel és 430. a szöveg közé nyomott képpel

Ára 24 korona

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Kapható minden könyvkereskedésben.

Lakástakarító!

DITRICHSTEIN Telefon 14—59.

MOLNÁR FERENCZ ÚJ KÖNYVE:

ISMERŐSÖK FELJEGYZÉSEK KRÓNIKÁK

Naplószerű feljegyzések ismerősökről: nagynevekről, névtelenekről — kortársakról.

Ára 5 korona.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSSEN.

Magyar Törvények, a Franklin-Társulat zsebkiadásai-ban megjelent

AZ ÚJ EGYENES ADÓTÖRVÉNYEK

Jövedelemadó. Vagyonadó. Nyilvános számadásra kötelezett vállalatok keréseti adója. Hadinyereségadó. III. oszt. keréseti adó.

Készíteték:

RÓTH PÁL dr. bp. m. kir. adófelügyelőségi s. titkár és

TÉRFY GYULA dr. miniszteri tanácsos.

Ára kötve 12 korona.

Kapható minden könyvkereskedésben.

Órizzük meg hősi halált halt kedveseink emlékét!

A világháboru majd minden családból kiragad egy-egy kedves hozzátartozót, kinek emlékét szívünkbe zárva, feledni nem tudjuk. Ezeknek a dicső halált halt hőseinknek emlékét megörökítendő, igen díszes, szép kivitellű fényképtartó keretet, (fekete moiret alapon, ezüst nyomással) melybe hősi halált halt kedveseink arczképét elhelyezhetjük, egy levelezőlapon történő megrendelésre bérmentve küld

Méhner Vilmos kiadóhivatala, Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Ára 2 korona.

Eredeti nagyság 20x28 cm. Törvényesen védve. Tetszés szerint falra is függeszthető, asztalra is állítható.

A kövér nő élete kinlódás!

Kigunyolják, kikacagják, örökös tréfa tárgyát! Minden ember utánafordul, nem tud öltözködni, vendéglőben, kávéházban két székkel kint állnak neki. Egyszerű élet módját nem zavaró kúra segítségével igen rövid időn belül karcsúvá lesz a legkövérebb nő vagy férfi. Csak 1 doboz Maigrin használjon és megjelölje környezetét. — Egy kúrához való doboz **MAIGRIN** ára K 6.—. Készíti Palmer G. m. b. H. Berlin. Főraktár: Török József Gyógyszertára, Budapest, Király-utca 12.

Országos Hangjegykölcsönző Intézet

Budapest, IV. ker., Sütő-utca 2. szám, télelelet. (Deák-tér mellett.)

Hangjegykölcsönzőnk feloleli a komoly és könnyebb zene-fajokat, melyek az ujdonságokkal folyton kiegészítettek.

Előfizetés: 3 óra 15'— K, 6 óra 28'— K, 12 óra 52'— K.

Az előfizetés beérkezével megküldjük kimerítő jegyzékünket. Biztosíték 10 K, mely az előfizetés megszűnéskor visszaadatik.

Folyton Ujdonságok.

Országos Hangjegykölcsönző Intézet
Budapest, IV., Sütő-utca 2. szám. (Deák-tér mellett.)

Uj könyvek

A Franklin-Társulat kiadásai:

Kultúra és Tudomány új kötete

Geréb József:

A római kultúra legjelentősebb vonásai

Ára kötve 2 korona 80 fillér.

Olcso Könyvtár

Alapította Gyulai Pál, szerkeszti Heinrich Gustáv
1867—1869.

Tolsztoj Leó:

Szergij atya

Fordította Trócsányi Zoltán.

Ára 90 fillér.

A Magyar Jogászegylet Könyvkiadó Vállalata VIII. évfolyam. (1917.) I. kötet

Almásai Antal dr.:

A háború hatása a magánjogra

Ára 7 korona.

Polgári életpályák

Tanácsadó rokkant tisztek számára

Irták többen

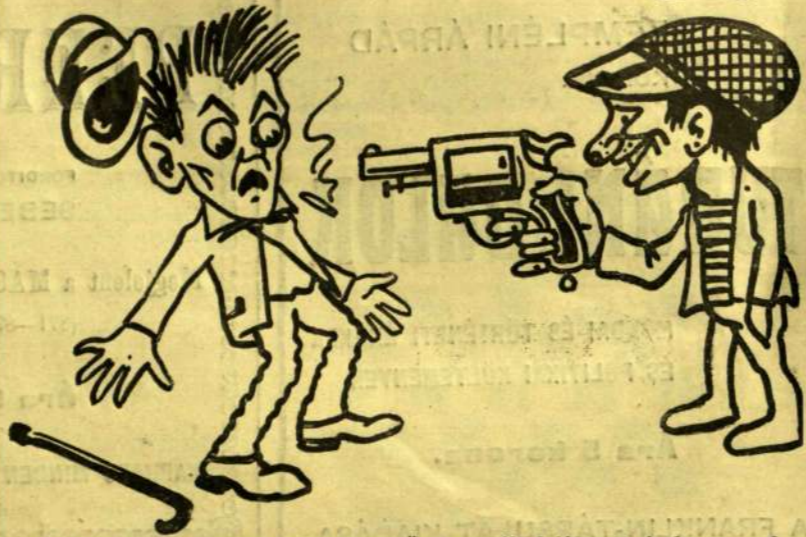
Előszóval ellátta Jankovich Béla dr.

Ára 3 korona.

Kaphatók:

LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál
Budapest, VI., Andrassy-út 21. sz. és minden könyvkereskedésben.

Pénzt vagy

a legújabb hanglemezeket kaphatja az Ön használt, lejátszott, ócska gramfon-lemezeiért, ha azokat beküldi vagy behozza a meddig az anyagihiány tart

WÄGNER

«HANGSZER-KIRÁLY»-hoz

a világhírű «Favorite» hangteler- és beszélőgépgyár főraktárába
Budapest, VIII., József-körút 15. sz.

Telefon.

Fiókház: IX., Ráday-utca 18. sz.

Hangszer- és lemezárjegyzék 30 filléres bélyeg ellenében. — Beszélőgépek 150 koronától 1000 koronáig. — Vigyázzon a «Wagner» névre és a 15-ös számra, hogy máshoz be ne tévedjen!

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten (IV., Egyetem-utca 4.)

MEGJELENT

A VILÁGHÁBORU

Vezérfonal iskolai tanításokhoz és
tájékoztató a nagyközönség számára.

A Magyar Paedagogiai Társaság megbízásából
szerkesztette

dr. IMRE SÁNDOR

az állami polgárisok tanítóképzőintézet tanára,
egyetemi magántanár.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter támogatásával.

Nagy 8-ad rétt, 248 lap.

Ára 8 korona.

E kötet Anyai Dávid egyetemi tanár, Balanyi György főgimn. tanár, Kemény Ferenc reálisk. igazgató, Littke Aurél pedag. tanár, Márki Sándor egyetemi tanár, Pflch Jenő honvédelezredes, Rácz Gyula a f. v. Statisztikai Hivatal titkára és a szerkesztő tollából a következő háborús kérdésekről nyújt összefoglalást: a háború világtörténelmi előzményei, a hadi események (számos ábrával), az ország belső története a háború alatt, a hadviselő államok földrajza, a háború és a gazdasági élet, a közművelődés, a társadalmi mozgalmak, a közegészségügy és a háború, a közérkölcseiség és a háború, elmélkedések a jövőről; befejezőül: szempontok a háborús kérdések iskolai feldolgozására.

Kapható:

Lampel R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál
Budapest, VI., Andrassy-út 21. és minden könyvkereskedésben.

44. SZ. 1917. (64. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, NOVEMBER 4.

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegy-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 60 fillér.

Előfizetési feltételek: Egészévre — 30.— korona.
Félévre — 15.— korona.
Negyedévre — 7.50 korona.

A «Világháború»-val
negyedévenként 1 koronával
több.

Külföldi előfizetéseket a postai meg-
határozott viteldij is esztolandó.

KÜLÜGYMINISZTERIUMUNK PALOTÁJA BÉCSBEN A BALLHAUSPLATZON.

Jelky Gyula felvétele.